

»SLOVENE« velja
po pošti na vsa strani Jugo-
slavije in v Ljubljani:
za celo leto naprej... 84—
za pol leta " " " 42—
za četrt leta " " " 21—
za en mesec " " " 7—
Za izozemstvo celoletno K 95—
Sobotna izdaja: —
za celo leto " " " K 15—
za izozemstvo " " " 20—

SLOVENE

Inserati: —
Enostopna pettivrsta (59 mm
široka in 3 mm visoka ali nje
prostor)
za enkrat " " " po K 1-20
Pri naročilu nad 10 objav
popust.
Najmanjši oglas 59,9 mm K 4—
Poslano: —
Enostopna pettivrsta K 3—
Izhaja vsak dan izvenredni po-
nedeljek in dan po prazniku,
ob 5. uri jutraj.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; nebrankirana pisma se ne
sprejemajo. Telefona št. 50.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — Račun poštne hran.
Ljubljanske št. 650 za naročnino in št. 349 za oglasa,
avstr. in češke 24.797, ogr. 23.511, bosn.-herc. 7563.

In vendar bomo ustali!

Dež, dež in še vedno pada. — Ko-
maj prisije solnce, že se zgrnejo novi
oblaki, težko breme noseči, in duša klo-
ne pod težko atmosfero.

In vendar bo solnce in vendar pride
maj in slava spev!

To čudno valovanje ljudstev v zgo-
dovini: stoletja se trudijo in zidajo, da v
nekaj letih z besno zaigranostjo razpršijo
v prah z znojem oplojeno delo svojih rok.

Slavospev kulturi danes, čez noč že
ciničen posmeh vsem kulturnim napra-
vam in srdit poziv, da morajo pasti te-
melji komaj dograjene stavbe.

In zdi se človeku, da gre kot žvižg
po zraku iz kraja v kraj, od naroda do
naroda, in da se v zločestni zadovoljnosti
čuje posmeh človeka — samemu sebi. Je
res nekaj čudno skrivnostnega v hotenju
ljudi: vedno nemir in vedno nezadovoljni
se gneto od kamenitega do bronastega,
srebrnega in zlatega teleta, dokler se ne
ustavijo pred trdo, železno pestjo potrebe
in reče.

Pa je še drugi duh, ki greje in daje
toploto srcem in žilam nabreklost, nogam
svežo gibčnost, telesu moč, in očem bister
pogled v delu bodočih dni. Duh Ljubezni
in Upanja...

Med obema gre danes naša pot, ka-
kor je šla pred letom dni.

Tudi lani smo trpeli in težko nosili.
Pred nami je šel voditelj s plahim, malim,
komaj slišnim korakom — up, da se ne-
nadno in gotovo preokrene, da se nam
izpolnijo vse stoletne sanje na en mah. In
doživeli smo dogodka, kakor jih naš rod
ni izza preseljevanja narodov in turških
dni pred Dunajem še nikoli in jih težko
kdaj še doživi. Pred našimi očmi se je zru-
šila tisočletna stavba cesarstev, razbile
se milijonske armade v trenutku, ko je
prišel odmerjeni čas v ritmu snujoče Pra-
vice.

Potegnili je roka velikega Računarja
in napravila svojo prvo bilanco za tisoč-
letje nazaj in dala sodnikom v roke črtilo,
šestilo in obrestne knjige, da napišejo
vsote, ki naj jih plačajo — premaganci.
Železni možje in trdi sodniki so računali
dolgo, računajo še vedno, a konca ni in ga
noče biti. Iz tednov so postali meseci, iz
mesecev se plete skoro že druga polovica
leta. In — bo konec? Pred vratmi zakle-
njenih trdih, železnih mož, ki jim je dala
Pravica v roke polno moč, da razsodijo,
kdo naj bo posledaj hlapec in kdo boga-
tin-veseljak, da prisluškujejo tibi in nemi
mali narodi, ki so jih tuji valpeti gonili za
stare rabelje v prve vrste proti — tem, ki
sodijo tudi o njihovi krivdi, njihovi kazni.

Dež, dež in dež in težke megle nosijo
blagoslov na zemljo, ker prišel je čas
nove dobe. Na duri trka maj in ni je
moči, ki bi ustavila mladosten ritem sve-
žih njegovih nog —

Bratje, ki ste prenesli najhujše gorje;
sestre, ki ste zatrle najgorenke solze;
matere, ki ste vtopile v solzah vzdih
kravečega srca, in vi možje, ki ste morali
preslišati gladne dece jok: doživeli
smo prvo Veliko noč in prvi
Veliki dan Gospodov, kakor ga
ni še nikdar slovenski malinaš
rod, odkar ga je poslala roka Previdno-
sti v kraje lepote in bogatih zemeljskih
darov! Aleluja!

Do danes še nikoli in danes prvič po-
zdravljamo v eni državi troje bratje veliko
vstajenje na slovanskem jugu! Aleluja!

Nevesta, zveseli se; mati, potolaži se;
oče, stopi v cerkev in moli s krepkim po-
udarkom:
Ti, ki si nas vodil stoletja skozi raz-
dejanja tujih rok in nas obvaroval tujih
grehov in nam dal mehko srce, ki čuti,
kaj je krivica in kako sladka pravica, daj
nam v teh dneh velike in zadnje preiz-
kušnje trdno srce in močne živce in pla-
dno kri, da se zatajimo radi lepše bodoč-
nosti nas vseh, ki smo bili doslej le v po-
smeh in razžalitev velikih in močnih. Ne
daj, da bi se nam v bolesti omračil um,
ko nam izžgo najbistrejšo oko, odrežejo
četvero prstov desne roke, nam pohabijo

najurnejšo nogo. Vsega nam daj, da pre-
magamo samega sebe, svojo bol in svoj
srd, ker vemo, da zmagamo čez leta mi
nad tistimi, ki jim ni za pravico — malih
in revnih. Zakaj, vstajenja se hoče, ve-
selja in radosti tudi nam, ki smo doslej
nosili križe samo za druge. Aleluja!

Oblaki sivi nad zemljo stoje in rosna
je zemlja od solz z neba. Pred durmi je
maj — kaj nas ne kliče na delo Veliki
dan?

Ne v grob, na polje in za plugom, da
vsejemo seme bodočnosti za domovino od
Urala do Balkana in Triglava, ker mi
bomo vstali in njih bo strah! Vse straže
zbeže, ko pride naša ura —! Aleluja!

Našim zaupnikom.

Obračamo se na Vas, zaupniki, v res-
nem času z resno prošnjo. Sredi vojnih raz-
valin preživlja naše kmetiško ljudstvo tež-
ko gospodarsko krizo, ki jo bo premagalo
le z močno in strumno stanovsko-politično
organizacijo. V njej bo imel kmet politič-
nega prvoboritelja za svoj gospodarski pro-
speh, naš narod se bo z njo kot politični
organizem spopolnil in okrepil, naša drža-
va bo pridobila z njo varuha reda ter po-
speševatelja mirnega in zdravega razvoja.

Zaupniki, vse naše kmetiško ljudstvo
se bo moralo organizirati v kmetiških
zvezah, ki se bodo — v najkrajšem času
— strnile v mogočno »jugoslovansko kme-
tiško zvezo«. Ta bo predstavljala nezmag-
ljivo vojsko kmetijskih bojevnikov za njih
stanovske koristi. Okrepila se bo z zavez-
niškimi organizacijami na našem jugu in
kmet bo v doglednem času političen fak-
tor, s katerim bo vedno in povsod računati.

Kmetiške zveze so se na mnogih kra-
jih že osnovali, na večini drugih se snu-
jejo. Zaupniki, storite svojo dolžnost! Delo
za kmetiške zveze pospešite, kjer zastaja,
in kjer še ni začelo, se ga lotite s svojo
krepko roko, ki je vajena premagovati te-
žave, združene z vsako organizacijo in z
vsako novo, zdravo mislijo. Če potrebujete
pravil ali pojasnila, se obračajte na »Taj-
ništvo S. L. S. v Ljubljani«, dokler se ne
osnuje posebno osrednje tajništvo kmeti-
ških zvez.

Zaupniki, velikonočni čas je, čas no-
vega življenja in pomladnega dela. Na de-
lo tudi vi, naši preizkušeni delavci, z Bo-
gom za slovensko ljudstvo!

Ljudska stranka.

Zagreb, 19. aprila. Iz Mostara javljajo
od 17. aprila: Danes se je vršil tu sestanek
hercegovinskih katoliških duhovnikov, na
katerem se je soglasno in z navdušenjem
sprejela resolucija, v kateri pozdravljajo
idejo nove ljudske stranke.

LDU. Sarajevo, 18. aprila. Včeraj je
bila tu skupščina katoliških duhovnikov,
ki je odobrila politiko Jugoslovanskega
kluba ter sklenila organizirati svoje pri-
staše.

Vseučilišče — pot k na- rodnemu ustajenju.

Listi poročajo, da je nam napočil ve-
liki petek in z njim doba smrtne sence nad
našim narodom. Seveda, če človeka pre-
sekajo na dvoje, tedaj neha živeti in nje-
gova usoda je smrt in grob. In to isto ho-
čejo napraviti z nami v Parizu.

A vendar, ko čutimo rano, ki nam jo
nameravajo usekati in se nam pri tem ne-
izmernega gneva in odpora stiskajo pesti,
nam daje previdnost božja sredstvo v ro-
ke, da ta udarec lahko paraliziramo ter
ga zaobrremo v nasprotno smer, kjer bo
sovražniku v neprestano očitjanje in ogro-
ženje, stiskanemu delu našega naroda pa
v največjo moralno bodrilo in oporo.

To sredstvo je naše vseučilišče!
Že od nekdanj je smoter našega strem-
ljenja. Koliko src je bilo zanje; koliko ple-
menitega dela se je izvršilo, da bi se ta
naa iskrena želja, ta up naš vendarle en-
krat uresničila! Kaiti vseučilišče, ta krona

vsega narodnega življenja, kakor so ga že
drugi imenovali, je postalo simbol naše
osvoboditve. Ker ga nismo mogli pod tujo
vlado nikdar dobiti, zato smo čutili, da ni-
mamo svobode; ker so ga nam vedno od-
rekli, zato smo vedeli, da smo odvisni
od milosti drugih ter njihovi hlapci. Ni ču-
da, da se je s trenutkom, ko so odpadli
okovi stoletnega robstva, pojavilo v po-
tencirani meri hrepenenje po njem. Z ide-
alnimi poletom so se strnili zastopniki vseh
znanstvenih panog v komisijo ter hot naj-
boljši prijatelj med seboj kar tekmovali,
da bi čim prej izvršili popolne načrte za
njega uredničenje. Ogenj svetega navduše-
nja je razgrel celo starce, ko so zaslišali
vest iz Beograda, da je osrednja vlada kre-
dirala 1.400.000 kron, kar naj bi že te-
koče leto omogočilo upostavitve vseučil-
išča. Stoleten sen je pričel prehajati v re-
alno življenje.

Toda naenkrat je nastala govorica, da
ima sen ostati sen še naprej...

Kot en glas je ti govorici nasproti za-
zvenel glas nas vseh? Ni mogoče; vseučil-
išče moramo dobiti takoj!

Vseučilišče je narodu znak, da je vsaj
kulturno na lastnih potih, da je
svoboden. Nič mu te svobode bolj ne do-
kazuje kakor ponosna zavest, da mu ne
drobijo več kruha omike in vede tujci,
ampak lastni sinovi. In nič ga ne dviga
bolj, kakor dejstvo, da ima med narodi po
svojem vseučilišču vzporedna pota, kjer
svobodno deluje z lastnim umom, z
lastno energijo in more drugim naro-
dom, večjim in močnejšim, celo kulturne
pravice dajati z lastno iniciativo. Da,
vseučilišče je najlepši in najvišji znak svo-
bode. Dokler narod vseučilišča
nima, ni svoboden! Zato hočemo
in zahtevamo vseučilišče sedaj, ker ga
prej, ko nismo bili svobodni, nismo mogli
dobiti. Znak SHS, ki je nastal z osvobo-
ditvijo, pravi, da smo si Srbi, Hrvati, Slo-
vencei enakopravni tudi pri vživanju svo-
bode. Pečat ti enakopravnosti bo dalo še
le naše narodno vseučilišče. In ker je pe-
čat potreben, zato je tudi vseučilišče po-
trebno. Kajti dokument brez pečata in
podpisa ne drže.

Narod naš rabi opore; morda nikdar
še tako, kakor veliki petek, kjer ga so-
vražno nasilje hoče v grob potisniti. Vse-
učilišče, ki osredotočuje vse življenje v na-
rodu, je dokaz, da narod še živi in misli in
snuje velike načrte za bodočnost. Poglej-
mo v zgodovino in povsod dobimo vseučil-
išča, ki vodijo narode tudi k politični
osvoboditvi. Sovražnik se zavedaj, da so
neprestano sile na delu, ki snujejo maščev-
vanje za krivico, ki jo je napravil, naj vidi,
da erinije plešejo brez njega, da je neme-
zis neizbežna! Kaka tolažba ločenim bra-
tom že ta edina okolnost; kaka tolažba
njim, ki bodo oropani najprimitivnejših
pravice do šole in izobrazbe, da je ne daleč
od njih vseučilišče, kjer njih jezik gos-
poduje, kjer se v njih jeziku delijo sadovi
najvišjih problemov na svetu in se v njih
jeziku snujejo nova pota na polju vede in
umetnosti. Da, da, kdo ne vidi, da nam je
ravno sedaj vseučilišče bolj potrebno ka-
kor kdaj, bolj potrebno kakor ribi voda.
Vseučilišče je za nas silobran!

In potem, kdo ni še občutil ogorče-
nja v svojem srcu, ko laže sovražnik o nas,
da smo brez kulture. Grdo očitjanje tistih,
ki morajo sami priznavati, da so v njih
sredi veliki deli naroda, kjer 70 do 80 od-
stotkov odraslih ljudi ne pisati ne čitati
ne zna! Vseučilišče jim budi dokaz, kje je
že naša kultura! Vseučilišče budi tudi zad-
njemu našemu bratu dokaz, ki ga vedno
lahko dvigne proti barbaru, ki odreka nje-
govi deci šolo v materinem jeziku, ki iz-
ključuje njegov jezik iz uradov in javnosti,
ki v svojem nasilju celo zahteva, da niti
pisem ne sme nasloviti v slovenščini.

Če odpira sovražstvo in nasilje grob na-
šemu narodu, tedaj se moramo z vso silo
dvigniti mi, da pokažemo nezlomljivo vo-
ljo do življenja in svobode. Ne klonimo
glav sentimentalnega resigniranega otož-
ja! Ne, prav sedaj, ko se zdi, da padajo
grobni pokrovi na nas, moramo svetu po-
kazati, kako hočemo šele živeti. In ker je
naš dom tu na mejniku z dvema okrutni-

ma sosedoma, mora ves troimeni narod to
našo voljo podpreti, da bo prav tukaj živ-
ljenje in svoboda vse prevečala in vse vo-
dila naprej. V interesu cele države je, da
imamo vseučilišče v Ljubljani. Njegova
eksistenca je nujno potrebna, zato je tudi
moramo dobiti in je moramo imeti še le-
tos. Vseučilišče pomenja nam odpor proti
nasilju, pot skozi grobna vrata k vstajenju!

Nič sovražstva!

Najvažnejši del jugoslovanskega na-
roda ob Adriji bije strašen boj za obsta-
nek. Ne gre le za pol milijona Slovencev,
tega številno najšibkejšega jugoslovanskega
plemena, ki bi po odsekanju najbolj pro-
buženih žilavih primorskih pokrajin imel
komaj raison d'etre svojega obstanka in
bi se kulturno težko več opomogel brez
pomoči istokrvnih bratov — gre za vse več:
za vhod nove jugoslovanske države v svet,
za njej neobhodno potrebni prostor, ki ga
rabi v plemeniti borbi za nov procvit, za
duševno prerajanje in kulturno tekmo-
vanje evropskih narodov, ki se bodo morali
konečno vendarle združiti v vzajemnem
delovanju za novo dobo človeštva, ki se
začenja po katastrofi, v vseh njenih posledicah
še nepoznani in nedoživljeni trage-
diji zadnjih petih let.

Žalostno dejstvo je sicer, da poizkuša
mirovni posvet zidati svoj mir na popol-
noma napačnem temelju egoističnih
spodarskih koristi in da prevladuje v njem
še vedno usodepolna moč imperialističnih
in kapitalističnih kast, ki bi rade iz pre-
lite ogromne človeške krvi iztrgale svoj
dobiček in si zagotovile pod novo masko
še nadaljnje izsesovanje brezpravnih ljud-
skih mas in malih ubogih narodov. Toda
to nas ne sme zapeljati. Če je pariška kon-
ferenca prezrla duševni preobrat vseh
onih milijonov različnih narodov, ki so se
borili in izkrcavali v strelskih jarkih, ga
ne sme pozabiti vsaj naš narod, ki se mo-
ra zavedati, da so vsi ti milijoni, ki leže
na vseh bojiščih Evrope, padali za idejo
svobode in prostosti, da bi se vsi ostali
milijoni invalidov uprli proti hinavski zlo-
rabi njihovih žrtev in njihove nesreče in
da bi nobeden narod na svetu ne poslal
več v klanje svojih najboljših sinov za ka-
pitalistično-imperialistične težnje gospo-
dujočih razredov!

Svetovna vojna je bila v prvi vrsti
vojna med dvema zgodovinskima dobama:
na eni strani do zdaj gospodujoči imperi-
alistični kapitalizem evropske birokracije,
— na drugi strani vstajajoča demokracija
izžetih evropskih mas, ki so se zbudile iz
stoletnega suženjstva in se zavedle svojega
človečanstva in svojih pravic.

In tega naš demokratični narod v svo-
jem boju za zasedena naša ozemlja ne sme
pozabiti. Ni goli, absurdni nacionalizem,
ki nas tira v boj proti premočnim državam,
ki bi rade okrnile našo zemljo, ki nosi naš
znoj in našo kri, na vseh straneh. To je
boj za pravico in svobodo celega na-
še ga n a r o d a, boj, ki je svet vsem Ju-
goslovanom brez razlike svetovnega in po-
litičnega naziranja.

In iz tega vzroka se mi ne borimo
proti nobenemu narodu kot
t a k e m u, ampak samo proti njihovim
voditeljem in državnikom, proti militariz-
mu in kapitalizmu, ki e d i n a hočeta raz-
sekati naše živo narodno telo in si deliti
bogati plen na naš račun. Napačno bi bilo
tedaj, ko bi ves naš gnev in vse naše so-
vražstvo, izlivali na sosednje narode, na
njihovo vojaštvo, ki je le slepo orodje v
rokah mogotcev in ki žal, ni še spregleda-
lo žalostne vloge, ki jo igra. Priznavam,
da se vrše ob demarkacijskih črtah in po
zasedenem ozemlju grozodejstva, pri ka-
terih je težko obdržati hladno kri, toda
pri sodbi in obsodbi teh zločinov in nasil-
stev se moramo zavedati, da je vse to le
posledica brezobzirnega militarizma in ab-
solutizma, ki ga narodi ob naših mejah ni-
so zakrivali, ampak so le njihove žrtve, kot
smo bili mi prej.

Zato ne obdolžujemo celih narodov in
ne sovražimo jih! Bojujemo se proti krivič-
nemu nasilju, borimo se za demokratično

načela pravice in svobode, ki bodo zmagala prej ali slej povsod. Zato ne pozabimo, da bo prišel čas, ko si bomo s sosednjimi narodi, naj si bodo to Italijani, Nemci, Mažari ali Bolgari podali roke sporazuma in bratstva in ne zapirajmo si te edine rešilne poti s krivičnim sovraštvom vsega, kar danes stoji na naši strani!

Alfr.

Dr. A. Gosar:

Splošno starostno zavarovanje.

Čas, ko se bo ideja splošnega starostnega zavarovanja v celoti uresničila, je najbrž še precej daleč. Pač pa smemo upati, da bomo v doglednem času storili na poti k temu cilju vsaj prve korake. Zato nikakor ni odveč, če že sedaj premislimo, kaj pravzaprav pomeni splošno starostno zavarovanje in kakšne posledice bo imelo.

Za enkrat samo nekaj glavnih misli! Namen starostnega zavarovanja je, da zagotovi človeku za slučaj starosti in eventualno onemoglosti potrebne dohodke, ki mu zadoščajo za preživljanje in starostno oskrbo. Že iz tega je razvidno, da je starostno zavarovanje za veliko število, če ne za večino ljudi neprecenljive važnosti. Takih, ki bi bili že s svojim imetjem preskrbljeni za stara leta, je razmeroma jako malo, če pa že imajo toliko premoženja, da bi se jim na stare dni lahko dobro godilo, so prav pogosto njihovi otroci krivi, da morajo trpeti pomanjkanje, ali pa se celo potikati po svetu brez strehe in kruha.

Iz tega sledi, da pomeni starostno zavarovanje za tiste, ki so ga deležni, veliko prednost pred onimi, ki so na starost prepuščeni sami sebi in ljubezni ali pa tudi brezskrbnosti svojih otrok. Jasno je, da v pravično urejeni človeški družbi ta razlika ne bi smela obstojati, ker ni utemeljena. Vsi ljudje imajo enako pravico do človeka vrednega življenja tudi tedaj, ko si ne morejo več sami pridobivati svojih življenjskih potrebščin. Ako je starostno zavarovanje omejeno na posamezne stanove, ustvarja privilegiranje, ki žive na račun splošnosti boljše kot mnogi, ki so svoje telesne in duševne moči uporabili prav tako dobro in koristno, pa slučajno niso deležni dobrot starostnega zavarovanja. Zato moramo reči, da ni samo s socialnega stališča potrebno, marveč da zahteva tudi pravičnost, da se starostno zavarovanje uvede prej ali slej popolnoma splošno za vse, ki si z delom služijo svoj kruh.

Splošno starostno zavarovanje naj bi veljalo tudi za vse tiste, ki so že sedaj kako drugače preskrbljeni za starost, torej tudi za državne uslužbenke, ki imajo pravico do pokojnine. Na prvi pogled se zdi to morda čudno, pa je vendar popolnoma logično in utemeljeno. Kakor smo rekli, da bi na poedine stanove omejeno starostno zavarovanje ustvarjalo privilegiranje, popolnoma enako moramo trditi, da ustvarja tudi pokojnina privilegiranje stanove. O tem se takoj prepričamo, če pogledamo n. pr. uradništvo. Pokojnina daje uradniku prednost pred drugimi stanovci, ter ga nekako izolira od njih.

Toda to še nikakor ni vse. Vpliv pokojnine sega mnogo dalje ter ima poleg dobrih strani še več slabih. S pokojnino je uradnik navezan na svojo službo, da je ne more zapustiti, če mu je še tako zoprna in če jo še tako malomarno opravlja. Obratno pa tudi država po nekaj službenih letih ne sme uradnika odslavit, ker bi ga s tem gmotno uničila, ter mu onemogočila stanu primerno preživljanje in, kar je najvažnejše, ker bi mu s tem odvzela starostno oskrbo. Zaradi tega obdrži država mnogokrat v svoji službi tudi uradnika, katerega iz enega ali drugega razloga ne more prav rabiti, samo zato, ker ga ne more vreči na cesto.

Na drugi strani pa moramo pripomniti, da je ravno pokojnina tista vaba, ki spravlja v državno službo nezmožne in nedelavne ljudi, ker vedo, da bodo v državni službi razmeroma dobro plačani, zlasti pa da jim je tamkaj, brez ozira na njihove zmožnosti in na njihovo delavnost, še naprej, po številu službenih let zagotovljena primerna pokojnina. Tako je pokojnina združena z avtomatičnim napredovanjem tista vez, ki skuša vedno in vedno strniti državno uradništvo v posebno kasto, kateri naj bo državna služba neke vrste domena.

Ako bi pokojnina odpadla, ter bi na njeno mesto stopilo starostno zavarovanje, bi se to samo po sebi hitro spremenilo. Uradnik in državni uslužbenec sploh bi lahko poljubno izstopil iz državne službe, ker bi s tem ničesar ne izgubil, obratno pa bi lahko zasebni uradnik, če bi mu le kazalo, tudi v poznejših letih prestopil v državno službo. Država bi se za njeno službo nerabnega uradništva laje znebila, ker bi mu ne bilo treba ustvarjati sinekur, nasprotno pa bi morala skrbeti zato, da njeni uradniki ne bi bili slabše plačani kot zasebni, ker bi sicer preveč izstopali iz njene službe. Država bi svoje delavce lahko plačevala ter bi jih tudi morala pla-

čevati sorazmerno z njihovim delom in avtomatično napredovanje vsaj v taki obliki kot je sedaj potrebno, bi se lahko odpravilo. Tako se vidi, da bi imelo splošno starostno zavarovanje v tem oziru samo velike in dobre posledice.

Da bi bilo splošno starostno zavarovanje res popolno, bi ga bilo treba raztegniti na vse, ki si z delom služijo svoj kruh, ali bi to vsaj lahko storili brez ozira na to, ali so njihove premoženjske razmere take, da za svojo osebo potrebujejo poseben prispevek za starostno oskrbo ali ne. Prvič se nikdar zanesljivo ne ve, kdo bo imel na stara leta dovolj za svoje preživljanje in kdo ne, drugič pa bi bilo s socialnega stališča gotovo napačno ravno najbogatejšim odpustiti davek, ki naj ga plača vsakdo, ki hoče biti na stara leta za vsak slučaj preskrbljen. Ravno s tem, ako bi pritegnili k starostnemu zavarovanju tudi bogatejšje sloje, bi lahko na lep način pokrili precejšen del stroškov splošnega starostnega zavarovanja.

Ako torej resno mislimo na starostno zavarovanje, delajmo na to, da se čim prej vpelje popolnoma splošno za vse stanovce!

Dr. Korošec o prehrani.

Belgrad, 16. aprila. Današnja »Pravda« prinaša razgovor z dr. Korošcem glede prehrane in piše:

Vprašanje naše prehrane in obnove je prvo in najtežje. G. dr. Korošec je prevzel mesto ministra prehrane v trenutku, ko sta minili dve krizi: prva vezanega prometa in druga svobodne trgovine. Druga je, kakor znano, poslabšala naše stanje, a prva ni uspela vsled pomanjkanja sredstev in organov. Na g. Korošca smo se obrnili z vprašanjem, kako se bo odslej postopalo. G. podpredsedniku smo zelo hvaležni za njegovo ljubeznivost in prijaznost, posebno za hitri odgovor in podatke, katere nam je dal.

»Prosim vas, da mi razložite svoj načrt, ki ste ga vsekakor napravili, preden ste prevzeli resort ministra prehrane, dasi ste poznali težkoče v preskrbovanju države?»

»Sprejem resorta ministrstva za prehrano in obnovo države je v onih kritičnih trenutkih povsod zadeval na težkoče; z ozirom na težavne okolnosti sem ga prevzel jaz, da napravim za našo državo, kar je v moji moči. Moj načrt boste razvideli iz nekaterih naslednjih točk.»

»Mislite pustiti prejšnjo naredbo o svobodni trgovini ali boste proglasili vezano trgovino? Po vesteh zadnjih dni se dela v vašem resortu na novi naredbi o kontroli svobodne trgovine. Kako mislite izvesti to kontrolo?»

»Z ozirom na prehrano nisem velik pripadnik svobodne trgovine. Današnji nastali položaj pa je težko zamenjati z vezano trgovino; to je še predmet podrobnejšega proučevanja. Kontrola svobodne trgovine bo v glavnem ta, da bo vedela, kje se v državi kaj nahaja; da preprečuje nakopičevanje blaga s špekulativnim namenom; da bo v rokah pravih trgovcev in da nadzira maksimalne cene najneobhodnejših stvari. Za to slednje bom osnoval posebno organizacijo.»

»S katere strani in na kateri način smemo upati na izboljšanje prehrane in sploh povzdige cele države? Boste-li kaj podvzeli, da bo država čimprej preskrbljena tudi z monopolnim blagom?»

»Nekoliko pomore tudi svobodna trgovina, da pride hrana v one kraje, kjer je potreba. V mlinskih Vojvodine je veliko hrane, s katero bo razpolagalo samo ministrstvo prehrane, in ta se bo dajala samo tja, kjer je potreba najhujša, in samo krajevnim odborom, da razdele mešanstvu enakomerno po številu glav in pravilni ceni. Cena te moke ostane ista kot je bila; ta cena bo zelo vplivala na ureditve cen svobodne trgovine. Od naših zaveznikov prihaja hrana v večjih množinah. Zadnjih štirinajst dni je prispel transport 500 vagonov moke v Solun in kmalu bo prišel še drugi. S tem je preskrbljena južna Srbija in se je razdelitev že pričela. Istočasno je prišel na Reko transport 1500 vagonov moke in 800 vagonov žita. Z ozirom na prometna sredstva se bodo napravila različna skladišča, odkoder se bo blago razpošiljalo dalje.»

Dalje razlaga dr. Korošec podrobneje, kako se bo razdelitev izvršila. Skrbelo se bo za to, da se cena neobhodno potrebnih živil zmanjša in olajša nabava revnejšim stanovom. Polaga veliko važnost na prihod predsednika newjorške trgovske zveze, ki je pripeljal s seboj v Solun za osem milijonov frankov blaga.

Vprašanje obnove smatra za življenjsko in najvažnejše; zavisi pa mnogo od mirovnega posveta. Z ozirom na naše razmere moramo zahtevati, da dobimo odškodnino v paravi. Da se bo vse uredilo, bo morala država k temu mnogo prispevati. Skrbeti pa bomo morali tudi za veliko industrijo, da bo potomstvo moglo kriti stroške, nastale vsled po vojski potrebne obnove zemlje.

Iz neodrešene Jugoslavije.

Italijani proti idrijskim šolam. Žiri, 19. aprila. Italijani so zahtevali od idrijskega učiteljstva, da prosijo za službo pod italijansko vlado. Namen je prozoren. Kdor ne prosi, izgubi službo. Učiteljstvo realke, obeh ljudskih šol in čipkarske šole je soglasno odklonilo zahtevo. Realčni ravnatelj Baebler je brzojavno odpuščen. Isto čaka ostalo učiteljstvo. Vsed tega bi bilo 1600 otrok brez šole, 40 učiteljev in učiteljic brez službe. Meščanstvo je silno razburjeno.

V Ribenberku so Italijani zaprli in odgnali v tržaške ječe gostilničarja in posestnika Franca Pavlica.

Bivšemu uredniku »Sloven. Naroda«, Malovrhu, ki biva sedaj v Trstu, se je pred par dnevi zmešal um.

V Trstu je tržaška meščanska liberalna stranka razpadla. Kamen na njen grob, ki je prizadela tržaškemu Slovincu toliko vnebovpijočih krivici!

Furlani se zelo sovražno obnašajo napram Lahom. V Rudi so našli 4 umorjene vojake. Vsled suma, da so jih ubili domačini, so vse bivše avstro-ogrske vojake iz tamošnje vasi internirali v Italiji.

»Sursum Corda«. V Trstu se je osnovala liga »Sursum Corda«, ki ima namen vzgojiti Tržičane v patriotičnem in vojaškem duhu. Na oklicu so podpisani razni liberalni odvetniki, profesorji in oficirji. Protektorat te lige je prevzel laški kralj sam. Ali je navdušenje tako kmalu poglobilo, da morajo Italijani v Trstu ustanoviti posebna ognjišča zanj?

Slovenskim mestnim učiteljem v Gorici so s 1. marcem odpovedali službo, ne da bi jim tega naznanili. Vse slovenske šole v Gorici so še vedno zaprte. Tako bo izgledala »avtonomija«, ki nam jo obeta Pariz!

Brutalno ravnanje goriških vojnih oblasti proti slovenskim obrtnikom in trgovcem se nadaljuje. Obrtnice koncesije so odvezli še trgovcu Miklužu v Vrtni ulici in gostilničarju Kralju v Kapucinski ulici.

Na Vogerskem in v bližnjih vaseh izvajajo Lahi nad prebivalci neznošno strahovlado. Zapirajo in internirajo za prazen nič. Podpore in aprovizacije so ustavili. Zasluzka nobenega, ljudstvo strada.

Iz Ajdovščine. V dobi od 10. do 19. aprila t. l. zamenjujejo Lahi denar v lire, in sicer nova serija po kurzu 1:250. Oblika in tisk je isti, kakor pri starih, imajo pa zraven še natisnjeno: »Sera nuova« in »Biglietto di Stato«. Zamenjujejo denar v višini zneska do 10.000 K; to vsoto presegajoče zneske pridržijo v menjalnicah, za koje izdajo posebna potrdila. Žepne preiskave pri potnikih so zelo stroge, n. pr. Alojziju Slamiču so pobrali v Gorici ob priliki take žepne preiskave 40.000 kron. Nadalje so izšli in bili nabiti tudi v slovenskem jeziku razglašili, glasom katerih je dolžan vsakteri zamenjati krone v lire, ker po 19. ne bo smel nihče več kupovati s kronami itd. Kdor se proti tem ukazom pregreši, bode najstrožje kaznovan z zaporom. — Obrt mala in velika počiva. Mesariji smejo prodajati meso trikrat tedensko. Meso je po 24 K do 32 K. — Družabnega življenja med Slovenci ni. Lahi ne pustijo nikakega zbiranja, niti v javnih lokalih, in vsled tega se ljudstvo drži izključno samo doma. Lahi prirejajo še vedno svoje običajne zabave in ob nedeljah gledališke igre; ljudstvo pa jih v splošnem ne obiskuje. Na laške zabave zahajajo edino-le gotovi ajdovski podpredniki. — Pred mesecem dni so Lahi na višje povelje izropali stanovanje gosp. dr. Jenka. Pobrali so mu vso obleko, perilo in pohištvo. Opravičeno se domneva, da so obleko in perilo vojaki obdržali zase, pohištvo pa spravili v razne lokale, med drugim tudi v barako, kjer prirejajo gledališke predstave. — Ljudstvo je naveličano tega življenja in težko pričakuje rešitve. Šola je popolnoma italijanska s pičlim obiskom, ker starši nočejo pošiljati svojih otrok v laške šole. Štampillje pri županstvu so samo laške in po Ajdovščini govore, da bo s 1. majnikom nastavljen laški gerent. P. P.

Odločilna borba v Parizu.

LDU Berlin, 19. aprila. (DunKU) »Deutsche Allgemeine Zeitung« poroča iz Bazla: Kakor javlja »Agence Havasa«, bodo avstrijski, bolgarski in turški delegatje vpoklicani dne 9. maja v Versailles. Načrt pogodbe, katero nameravajo predložiti Nemčiji, bo najbrže do tedaj že dogotovljen in podpisan.

LDU Bern, 18. aprila. Jugoslovanski tiskovni urad v Parizu poroča: Kakor javlja »Libre Parole«, bo imela mirovna konferenca prihodnji teden plenarno sejo. Medtem bo vprašanje Reke že odločeno. List pripominja, da sme po svojih obvestilih sklepati, da bo Italija dobila zadoščenje. Zdi se, da je Wilson

določen za razsodnika v sporu med Italijani in Jugoslovani, kakaj Angleška in Francija sta vezani po dogovoru, ki ga ne želita zatajiti, pa ga tudi ne moreta sankcionirati v mirovni pogodbi. Italijanska delegacija je z ozirom na to, da je postal položaj zanjo kočljivši, pozvala zastopnike raznih italijanskih korporacij, naj krepko podpirajo zahteve, za katere se bori na mirovni konferenci. S tem namenom je kongres 1200 italijanskih županov poslal Orlandu brzojavko, kjer ga pozivlja, naj vztraja pri dosedanjih zahtevah do skrajnosti. Tudi konferenca italijanskih senatorjev je sprejela enako resolucijo.

LDU Bern, 18. aprila. Jugoslovanski tiskovni urad v Parizu poroča: Z ozirom na to, da so komisije dokončale svoja posvetovanja o mejah, izkušajo Rumuni zadnje dni s pomočjo živahne propagande doseči uspehe, še preden je svet četverice razpravljal o tem vprašanju. Po mnenju mnogih je namen te gonje zlasti pridobitev Vršca. V svrhu propagande hočejo izkoristiti tudi dejstvo, da se te dni mudi v Parizu zelo odlična osebnost.

LDU Bern, 18. aprila. Jugoslovanski tiskovni urad v Parizu poroča: V četrtek ob 11. dopoldne je sprejel predsednik Wilson deputacijo Dalmatincev, sestoečo iz narodnih zastopnikov: Johima Simona Matavulja, dr. Božidarja Novakoviča in dr. Belokutiča. Dalmatinska deputacija je obrazložila predsedniku Zedinjenih držav položaj v zasedenih pokrajinah Dalmacije in ga obvestila tudi o uspehu plebiscita, v katerem zahteva prebivalstvo Dalmacije in otokov združitve s kraljestvom Srbov, Hrvatov in Slovencev. Predložila mu je zanimivo statistično gradivo o mestu Zadru, po katerem hlepe Italijani z večjo poželjivostjo, kot po vsakem drugem mestu. Kakor tudi statistične podatke o Visu, katerega čisti jugoslovanski značaj ne pripušča nikakega ugovora. Predsednik je poslušal izvajanja deputacije z veliko pozornostjo in živim zanimanjem, sprejel spisano spomenico, ki vsebuje vse potrebne podatke o teh vprašanjih ter izjavil, da jo hoče temeljito proučiti. Naposled je izrekel članom deputacije svojo zahvalo zato, da so pripotovali tako daleč samo z namenom, da prispevajo k razjasnitvi tega tako važnega problema.

Kaj nas čaka na Koroškem?

Neki nemški duhovnik je napisal v »Kärntner Landsmannschaft« članek o bodoči pastoraciji slovenskih krajev na Koroškem. Kakor je razvidno iz članka, tem ljudem ni za dušni blagor ljudstva, ampak le zato, da bi odstranili slovenske duhovnike, in bi zasedli oni te lepe župnije, ob enem pa zatrli zadnji slovenski živelj na Koroškem.

Načrt je jako enostaven. Treba je odstraniti slov. duhovnike. A kako bo to šlo? Duhovniki, ki so morali radi divjanja nemških tolp pobegniti iz svojih župnij, se na noben način ne smejo vrniti. Na duhovnike pa, ki so ostali na svojih župnijah, bi stavil take zahteve, ki bi jih ne mogli z mirno vestjo izpolniti. Te zahteve so: Morali bi zapriseči Nemški Avstriji. Obljubiti bi morali, da bodo gojili med ljudstvom zvestobo in ljubezen do te države. Dokler bi te zahteve vestno izpolnjevali, bi imeli ostati na svojih župnijah. Samo ob sebi umevno je, da bi jih nemški »tovariši« nadzorovali, in opisali njih delovanje na merodajnih mestih po svoje.

Ker pa članar sam čuti, da bi bilo sl. duhovnikom pod temi pogoji nemogoče ostati na svojih mestih, pravi sam, da bi nastalo veliko pomanjkanje duhovnikov. Temu pomanjkanju bi se odpomoglo na dva načina. V več nemških krajih je po več duhovnikov, kjer bi delo lahko opravljal en sam. Duhovnike, ki so tam odveč, naj bi namestili na slov. kraje. Tu se vidi, kam pes tace moli! Ako bi pa bilo še več duhovnikov treba, naj bi se jih poklicalo iz samostanov — seveda samo Nemce — in iz bližnje Tirolske in Solnograške.

Članar pravi dalje, da znanje slovensčine ni neobhodno potrebno; kvečjemu toliko, da bi se delili sem ter tja tudi v slovensčini sv. zakramenti. To so res lepi nazori!

Nehote si mora članar pripoznati, da bi to rodilo pri ljudstvu odpor, da se ne bi udeleževalo božje službe in raznih pobožnosti, a po znani nemški vztrajnosti, z ognjem in mečem bi ta odpor zatrli. Tako si predstavlja nemški duhovnik bodoče dušno pastirstvo v slovenski Koroški. Ni še padla odločitev, nimajo še nobenega vzroka gojiti upanje, da bo ostala slovenska Koroška v njih krempjih in vendar že delajo načrte, kako bodo zatrli zadnje slov. besedo, zadnji slovenski živelj. In to pribrava od ljudi, ki oznanjajo ob enem mir. spravo in govore o pravičnosti.

Ubogo slovensko ljudstvo na Koroškem! Umljivo je, da si zbegano, da obupavaš. Zato ti obupni klici na pomoč, kakor sem jih bral v zadnjem pismu iz Koroške, ki se glasi: »Storite, če morete kaj storiti za našo Koroško! Morda je še čas. Ne prodajte nas, ki smo stali stoletja ko vestni in zvesti čuvaji na severni meji. Ako bi se zgodilo, česar se bojimo, ne vem kaj bi storili. Zaplakali bi iz dna duše, da bi nas čuli Vi preko Karavank in vi bi spoznali, da je to glas obupancev. — Napotili bi se na zadnje romanje, in odnesli kos za kosom naše svete zemlje čez Karavanke. Sovražniku je ne pustimo, Vam bi jo dali, da bi Vas opominjala, da ste imeli brate na severu, katerih ni več.«

Ostre so te besede. A kdor pozna položaj, v katerem se nahajajo Slovenci v od Nemcev zasedenih krajih, jih razume. Oropali so jih vsega, da komaj životarijo in zdaj jim še pretijo z duševno smrtjo. Vi, ki ste zamudili trenutek, rešiti koroške Slovence, čujte te besede. Vi pa, ki se vedno izgovarjate, da imate roke vezane, da ne morete nič storiti, pazite, da jih Vam ne bodo še bolj zvezali!

Vstajenja dan se bližal. Li pride tudi za Koroške Slovence, ali pa jih čaka črni dan, umiranja, kakor jim ga je narisal nemški duhovnik!

Koroški duhovnik.

Naša usoda se je odločila na veliko soboto.

LDU Pariz, 18. apr. (DKU) »Agence Havas« poroča: Svet četverice ni v četrtek imel nobene seje. Takoj, ko se Lloyd George povrne v Pariz, bo zboroval svet četverice v petek zvečer. Pečal se bo z vprašanjem Gdanskega ter z italijansko - jugoslovanskim problemom.

LDU Pariz, 19. aprila. (DKU) »Agence Havas« poroča: Svet četverice je zbo-

roval na veliki petek zjutraj ter se bavil z vprašanjem Gdanskega. Sprejet je bil kompromisni predlog, da je Gdansko prosta luka, koje upravni mandat se poveri Poljski.

V teku popoldneva ni bilo nobene seje.

Vprašanje o Reki in o italijanskih zahtevah se je odložilo na danes!

Komunisti na Dunaju.

LDU. Dunaj, 19. aprila. (DunKU.) Za danes oppoldne so ukrenili vse potrebno za varnost parlamenta. Posadka parlamenta je že od 1. ure pripravljena na boj. Kontrola pri vstopih se vrši z največjo strogošjo; vstop je dovoljen samo z legitimacijami. Parlamentarno poslopje je okoli in okoli obkoljeno in zastraženo po narodni brambi.

LDU. Dunaj, 19. aprila. (ČTU.) Do petih popoldne se mir na Dunaju ni kalil. Vse notranje mesto je zastraženo po nemškoavstrijski narodni brambi.

LDU. Dunaj, 19. aprila. (ČTU.) Med izgonsko akcijo proti tujim beguncem je policija zasledila več izmuzljivih komunističnih agitatorjev, ki jih bo sedaj izgnala. Policija je prišla tudi moža, ki je osumljen, da je pri zadnjih izgredih ustrelil dva policijska inšpektorja. Pri njem so našli obleko in službena revolverja ustreljenih.

LDU. Dunaj, 19. aprila. (ČTU.) Danes dopoldne in popoldne so bila pogajanja vlade z brezposelnimi in invalidi o znanih zahtevah, formuliranih v četrtek. Pogajanja še niso končana.

LDU. Dunaj, 19. aprila. (ČTU.) Francoski poslanik na Dunaju je izročil danes državnemu tajniku za zunanje zadeve dr. Bauerju nastopno noto: Francoska vlada je pripravljena izdatno preskrbovati prebivalstvo bivše Avstrije z živili. Kakor znano, je prišlo zadnje čase že mnogo vlakov, ki so pripeljali potrebna živila. Preskrba z živili pa bi se morala ustaviti, če aliaranci vsled nezakonitih dejanj, ki ogrožajo javni mir, ne bi imeli jamstva za postopanje prebivalstva in če ne bi vedeli, s katerimi pogoji bi se v bodoče izvršili transporti in razdeljevanje živil.

Nemiri v Italiji.

LDU Bern, 18. aprila. Jugoslovanski tiskovni urad v Parizu poroča: Zadnje vesti iz Italije pričajo, da prihaja položaj v Italiji čim dalje resnejši. Radi reakcionarnega imperializma vlade je ljudstvo zelo razkačeno; pojavlja se čim dalje večja upornost. Velika stavka v Milanu ima izrazit značaj revolucije, ki morebiti ni več daleč. Vesti iz zasebnega vira, ki pravijo, da je nekaj fantičnih nacionalcev zažgalo poslopje socialističnega lista »Avanti«, se tukaj sprejemajo z rezervo.

LDU Berlin, 19. aprila. (DKU) »Lokalanzeiger« poroča iz Lugana: V bližini Neapolja je zletelo v zrak skladišče vojne mornarice, v katerem je bil bencin in razne eksplozivne snovi. Pri tem se je smrtno ponesrečilo 7 avstrijskih ujetnikov; veliko število ranjenec, večina italijanskih vojakov, so pripeljali v bolnico.

Mirovni posvet.

LDU. Amsterdam, 19. aprila. (DKU.) Kakor poroča »Telegraph« iz Pariza, bo obsegala mirovna pogodba 1000 členov na 300 stropijskih straneh. Samo o saarski kotlini govori 68 členov. Pogodba o začasnem miru z Nemško Avstrijo bo sklenjena takoj, kakor hitro bo podpisan mir z Nemčijo. To se bo zgodilo najbrž koncem maja. Ako bi se Nemci branili podpisati mirovno pogodbo, namerava ententa zasesti velik del nemškega ozemlja, nadaljevati blokado in ustaviti vse pošiljave živil v Nemčijo.

LDU. Koeln, 19. aprila. (DKU.) Zad-

o mirovnih pogojih, katere nameravajo zavzeti naprtiti Nemčiji. Te vesti vzbujajo dvom, da-li bo narodna skupščina mogla skupno z vlado nositi breme odgovornosti za to, da se mirovna pogodba sprejme ali zavrne. Čujejo se glasovi, da mora v tako važni in usodopolni zadevi odločiti ljudsko glasovanje. Kakor poroča »Kölnische Zeitung«, se v tem smislu še ni ukrenilo ničesar, vendar se baje vrše priprave za ljudsko glasovanje, ki se bo eventuelno vršilo neposredno po objavi mirovnih pogojev.

LDU. Pariz, 19. aprila. (DKU.) Agence Havas poroča: V trdnem prepričanju, da izraža mišljenje vsega naroda, ki si je s težkimi žrtvami priboril pravico do trajnega mira, pričakuje senat od vlade, da bo v sporazumnem sodelovanju z zavzniki skušala doseči vsa potrebna jamstva za varnost Francije. Pred glasovanjem je izjavil minister za zunanje stvari Pichon, da se tudi vlada pridružuje omenjenemu predlogu, in zagotovil, da je poskrbljeno za vsa jamstva za varnost države, kakor tudi za to, da bodo krivci svetovne vojne morali popraviti vso škodo, katero so povzročili.

Razna poročila.

PREDARLSKA PRIDE K ŠVICI.

LDU. Haag, 18. aprila. (ČTU.) Švicarska vlada je spremenila svoje stališče in podpira sedaj vstop Predarlske k švicarski konfederaciji.

NEMČIJA IN NEMSKA AVSTRIJA.

LDU. Haag, 18. aprila. (ČTU.) »Daily Telegraph« poroča iz Pariza: Nemška delegacija je prišla na Dunaj, da razpravlja o spojitvi Nemške Avstrije z Nemčijo. Financijelni del razprave se je ravno končal.

Preki sod v Bosni.

LDU. Zagreb, 19. aprila. Kakor poročajo iz Sarajeva, so v okraju Djelini proglasili preki sod.

Zveza narodov.

LDU. Berlin, 19. aprila. (DunKU.) »Deutsche Allgemeine Zeitung« poroča iz Pariza: Po listu »Chicago Tribune« ne bodo sklenile Zedinjene države s Francijo nikake nove zveze, temveč ustava zveze narodov bo vsebovala določbo, po kateri bodo smatrali oborožen napad na vsakega posameznega člana kot napad na celokupno zvezo narodov in temu primerno postopali. Wilson je zagotovil Clemenceauju, da bo Amerika v primeru ponovnega nemškega napada priskočila Franciji na pomoč in odposlala nemudoma ekspedicijski voj v Evropo. Tudi Lloyd George se je izrazil podobno v imenu Angleške

Usoda Nemške Avstrije.

LDU. Dunaj, 19. aprila. (ČTU.) Nemško-nacionalni poslanec Teufel se je vrnil iz Berna in izjavil nemško-nacionalnim časnikašem, da vprašanje spojitve Nemške Avstrije k Nemčiji ne stoji posebno ugodno. Francija da je pripravljena, dati Nemški Avstriji koncesije, in sicer na ta način, da bi znojemsko okrožje, Šumava ter nemška zapadna Ogrska pripadli Nemški Avstriji. Vprašanje Južne Tirolske stoji baje ugodno. Nadaljni razvoj teh vprašanj bo seveda odvisen od dunajske politike. Nemška Češka ter sudetska dežela sta pa izgubljeni za Nemško Avstrijo.

Teror v Monakovem.

LDU. Berlin, 19. aprila. (Dun KU.) »Deutsche Allgemeine Zeitung« poroča iz Bamberga: Semkaj je dospela vest, da vlada v Monakovem strahovit teror. Veliko število meščanov, vojakov in delav-

ce vje bilo ustreljenih. Živila, katere pošilja Hoffmannova vlada v Monakovo, da ne bi prebivalstvo radi špartakovcev trpelo lakote, se uporabljajo enostavno za Rdečo gardo. Resna poročila, ki jih je dobila Hoffmannova vlada, so povzročila, da je vlada dovolila ustanovitev prostovoljskega voja v Bambergu. Izdala je oklice na prebivalstvo, v katerem pozivlje k vstopu v to organizacijo.

Politične novice.

+ Plebiscit v Trstu. Poročilo, ki ga je prinesel »Slovenec« o glasovanju v Trstu, po katerem je glasovalo samo 15 odstotkov prebivalstva za Italijo, je vzbudilo pri Italijanih velik strah. Ker so ta dopis priobčili tudi razni nevtralni in drugi časopisi, so se videli Italijani primorane vest dementerati. »Agenzia Stefani« je prinesla dementi, ki ga prinašajo tudi pariški časopisi. V dementiju omenja »Slovenca« in njegovo poročilo ter konča z naslednjim zaključkom: »Skoraj nepotrebno je pripomniti, da so te vesti tendenciozne. Vse prebivalstvo Trsta je ponovno zahtevalo ne samo svojo združitev z Italijo, ampak je poslalo tudi peticijo, da se pridruži i Reka i Dalmacija kraljevini Italiji.« — S kakšno pravico pa more zahtevati tržaško prebivalstvo, da se združi Reka in Dalmacija z Italijo? Kdo je končno to prebivalstvo Trsta? Mogoče tisoči laškega vojaštva in oni, ki so se že tekom okupacije priselili?

+ Memorandum Starčevičeve stranke prava. Starčevičeva stranka prava je poslala ministrskemu predsedniku memorandum, v katerem spominja najprej na dogodke, kako je prišla do ujedinenja našega naroda in pravi nadalje: Adresa narodnega večja kakor tudi odgovor regenta se imata smatrati državnopravnim aktom. Iz njih sledi, da je bil namen vseh postaviti temelje države na podlagi skupnega sporazuma vseh delov naroda, ki tvori našo državo. Delali smo na teh temeljih in smo upali, da pridejo do svojega izraza. Podvzemati karkoli proti tem načelom in vpeljati s silo brez potrebe neparlamentarnim potom prezgodnji centralizem, znači po našem najglobljem prepričanju zametavati vsako uspešno upravno delo in s tem rušiti temelje naše mlade države. Ne sme se pozabiti, da naša država nima še svojih stalno urejenih mej, da je velik del našega ozemlja v tujih rokah, da smo od vseh strani obdani od sovražnikov in da se naš narod na skrajnih mejah ne sme postavljati na skušnjo notranjih nepravil. Ne smemo pozabiti niti na to, da naša država še ni mednarodno priznana in da se socialne reforme, ki se same po sebi imperativno napravijo, morejo izvesti samo v oni državi, v kateri uprava redno funkcionira. Odstranjenje večine poverjeništev, katero je odvzelo narodu možnost, da uredi svoje državne potrebe najkrajšim potem, enostavno imenovanje bana brez sporazuma strank, razdelitev mandatov za državno veče brez pravičnega ključa in ministrske izjave, s katerimi se hoče odkloniti odgovornost zajamčenim avtonomnim predstavništvom, so rodili nezadovoljnost in nezaupnost naroda v način vladanja. Vsi ti pojavi obujajo v nas bojazn, da morejo te nespretnosti roditi nedogledne posledice, ker so proti načelom vsakega demokratizma in moderne samouprave ljudstva, skratka proti zdravemu političnemu razumu. Kot demokratska stranka, ki je delala in dela še danes na ojačenju in učvrstitvi kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev, katere glavna naloga je srečna bodočnost edinstvene nam domovine, obračamo Vašo pozornost na navedena dejstva, opustitve in kršenje medstrankarskih določb in Vas prosimo, da delujete na to, da se napravljeni popravki popravijo in v bodočnosti onemogočijo, ker nam mora biti vsem pred očmi, da je končna ureditve kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev pridržana samo ustavodajni skupščini.

+ Izjednačenje davka na špirit in žganje. Davek na špirit in žganje se pobira sedaj po raznih pokrajinah naše države na različni način in v različni izmeri. Srbija ima monopol na špirit, za žganje pa se tamkaj ne pobira nikakega davka. Črna gora pozna samo davek od konsumiranega žganja in špirit, med tem ko se plačuje pri nas od vsega žganja, ki se producira. Višina davka je nadalje pri nas povsem druga kot na Hrvatskem in tam zopet druga kot v Bosni in Hercegovini. Z ozirom na enotnost države je treba izjednačenje, vsaj za one pokrajine, kjer se to more izpeljati. V kratkem izide naredba finančnega ministrstva glede prodaje in obdavčenja špirit in žganja za vse pokrajine države razven Srbije in Črne gore. Naredba bo vsebovala maksimalno ceno za špirit kot tudi enakomerno obdavčenje špirit in žganja. Državna blagajna pričakuje od tega precejšen dohodek.

+ Naša vojaška mislija za Vladivostok. V Sibiriji je še nekaj 10 tisoč naših ujetnikov, ki težko čakajo na odhod v svo-

jo domovino. Da se jim to omogoči, se je sklenilo odposlati čimprej v Vladivostok vojaško misijo, z nalogo, da uredi transport. Misija, za katero je kredit že dovoljen, bo obstojala iz 3 oficirjev in dveh navadnih vojakov.

+ Trgovska pogodba med Švico in Francijo za leto 1919 je bila podpisana v Parizu. Francija bo zalagala Švico s premogom, železom, jeklom in bencinom. Za to bo Švica dajala Franciji predvsem živino in ji dovolila gotove finančne ugodnosti.

+ Češki visokošolci v Parizu. Delegacija čeških visokošolcev je bila v Parizu, kjer je imela sestanek s francoskimi visokošolci. Pri sestanku so bili navzoči tudi ministrski predsednik Kramář, minister Beneš in rektor pariške univerze Lucien Poincaré. Sestanek se je vršil v znak globokega prijateljstva med obema narodoma.

+ Dunaj in mažarski boljševiki. Mažari so poslali na Dunaj svoje boljševiške agitatorje, ki so obljubili, da bo Ogrska prevzela prehrano Dunaja, ako se na Dunaju proglasi sovjetska republika.

Dnevne novice.

— Veselo alelujo želi uredništvo in upravništvo »Slovenca« vsem svojim naročnikom, čitateljem in prijateljem, osobito pa našim dragim bratom iz neodrešene Goriske, Primorske in Korotana! Verujmo v Vstajenje!

— Vreme o velikonočnih praznikih bo, kakor vsi vremenski preroki zatrjujejo, lepo in toplo. Upajmo, da se to pot ne bodo zmotili, kar se jim sicer le prerao primeri.

— Imenovanje. Glasom »Službenih novin« z dne 15. aprila t. l. je imenovan s 1. aprilom vladnim svetnikom v statusu političnih uradnikov deželne vlade za Slovenijo dr. Vilko Baltić, okrajni glavar pri deželni vladi za Slovenijo, dodeljen sedaj v službovanje ministrstva za notranje zadeve, za vladnega tajnika v istem statusu in z istim dnem pa dr. Franc Logar, okrajni komisar pri deželni vladi za Slovenijo, dodeljen sedaj v službovanje ministru podpredsedniku v Belgradu.

— Elmen. Dne 15. aprila t. l. sta se poročila v Belgradu gosp. dr. Jos. E. Kiss, štabni zdravnik pri mag. želj. rad. komandi v Belgradu in gđ. Z. eni Debeveva iz Ljubljane. Čestitamo!

— Pohlevo vprašanje. Iz krogov državničarjev: Res potrpečljivo smo čakali nastavljeni državne železnice ravateljstva Ljubljana na razglasitev avanzma za mesec prosinca, toda do danes zama. Ker pa pišemo že 18. aprila, si dovoljujemo pohlevo vprašanje, se li smemo nadejati, da se to sploh kdaj zgodi, in če nam je usojeno dočakati ta trenutek, kdaj n. pr. bi se nas lahko blagovolilo presenetiti s tem aktom? Domišljujemo si namreč, da bi se to lahko zgodilo in moralo zgoditi že zdavnaj, ker ta posel ne zahteva drugega kakor le malo dobre volje, časa za to je bilo pa že itak dovolj. Prosimo pojasnila.

— Ministrstvo za prehrano in obnovo dežel; odsek za Slovenijo. Odsek za Slovenijo ima od 17. aprila t. l. naprej uradne ure vsak dan izimši nedelje in praznike od 8. ure dopoldne do 2. ure popoldne. Stranke se sprejemajo samo v torkih, četrkih in sobotah, in sicer le od 10. do 12. ure dopoldne. Drugi dnevi, oziroma druge uradne ure so določene za konceptno delo in se stranke v tem času ne sprejemajo.

— Za legijonaško deco. Kolo SHS-ester je priredilo po zagrebških ulicah pobiranje darov za legijonaško deco. Nabrali so 26.466 K 36 v.

— Razdelitev obrtniškega sukanca med obrtnike in domače šivilje v sodnem okraju ljubljanska okolica. Krojači in krojačice (z obrtnim listom) ter domače šivilje (brez obrtnega lista) iz sodnega okraja ljubljanska okolica, ki si hočejo kupiti sukanec, preskrbljen po trgovski in obrtniški zbornici, naj se zglašajo zaradi nakaznic v pisarni krojaške zadruge v Ljubljani, Gosposka ulica št. 5, pritličje, od 8. do 12. ure dopoldne. Obrtnikom se je izkazati pri zadrugi z obrtnim listom, domačim šiviljam pa, ki so bile svojčas pri pristojnem županstvu sprejete v seznam domačih šivilj, s potrdilom pristojnega županstva glede identičnosti, nakar se jim bo šele izdala nakaznica. Izdava nakaznic se prične v torek, dne 22. aprila 1919. Nakaznice veljajo do vštete 15. maja 1919. S tem dnem se prodaja zaključuje in pravica za nakup zapade vsem, ki je v tem času niso porabili.

— Naši vojni ujetniki 17. pp. Samo mali del se je zglašil pismeno iz ujetništva; zato je zelo težavno dopisovanje in pošiljanje denarja. »Slov. Rdeči križ« se je obrnil brzojavno na mednarodni križ v Genovi, naj v tem oziru nujno posreduje pri laških oblasteh. Tako grdo, tako barbarško so postopali z ujetniki komaj barbar-

ski narodi v prejšnjih časih. Štabni narednik Prelesnik, ki je ubežal iz ujetništva, pripoveduje: Bival je Kasarsi ob Tilmentu. Tam so Centurie Lavor. 1309—1315. 20. Direzione Zona Zavori in pri teh oddelkih so sledeči junaki ljubljanskega pešpolka, ki pošiljali velikonočne pozdrave: Gabrić Vinc., Jarše; četovodja Kapus, Bled; Jerman Jernej, Radovljica; Kobilca Ignj., Jarše; Mrgole Jož., Skočjan; Svetič Lovr., Podgorje; Vidmar Fr., Sv. Peter pri Nov. m.; Vidmar Lud.; Zorič Jož., Krško; Ajdišek J., Krško; Hamišek Fil., Kamnik; Medvešek Mih., Krško; Martinčič Jož., Krško; Škrlec Mart., Krško; Grojašek Jož., Catež; Zibert Fr., Krško; Kunej Alb., Brežice; Prime Jož., Bričev; Santelj Fr., Kostanj (Krško); Kopina Mart., Velkavas; Radič Iv., Nemška vas; Santelj Dam., Kostanjevica; Slavko Filipič iz Lahoncev pri Ormožu. — Suštar, Korošec in narednik Zupančič so ubežali. — Za poveljnike delavskih stotnij so bili imenovani v Grezzano: Štabni naredniki: Podgoršek Fr., Bergant Judo, Breitenberger, Čiganovič Aleš, Karić, Prelesnik, Guld, Kobilšek, Orož, stražm. Drole Val. — Naredniki: Huker Jož., Ruperšič J., Gorše Jak., Čebular Iv., Ilovkar Fr., Mlakar Fr., Trobentar Mart., Rauh Pet., Premrl M., Likar, Suhar, Remic, Kranjc, Majer, Willenshofer, Oblak Edv., Kepic, Novakovič, Polander, Jerman, Pavčič, Prijatelj, Hvalec (ušel), Varšek, Zorej, Mlinarič, Tišlaric, Močnik, Kralj, Kokalj, Anderwald, Škaberne, Zorman. Te stotnije regulirajo reko. Narednik Prelesnik je povedal, da zjutraj dbe nekaj riža. Za popoldne vzamejo seboj kavo; za večerjo pa dobe navadno juho z mesom. Kruha en blebec. Tudi nekaj obleke, perila in čevljev so prejeli. — Š-c.

— **Jugoslovanski visokošolci**, ki se hočejo pridružiti skupnemu transportu do čehoslovaške republike, se opozarjajo, da odide transport dne 28. t. m., popoldne iz Ljubljane preko Zidanega mostu, kjer se mu bodo priključili dijaki iz Srbije in Hrvaške. Kdor reflektira na ta transport, naj se javi najkasneje do 26. t. m. brzojavno na naslov: Silvij Burger, Ljubljana, Pogačarjev trg št. 3. Javiti je poleg imena tudi bivališče in kraj, kamor potuje. Podrobnejše informacije 28. t. m. dopoldne pri kolodvorskem poveljstvu v Ljubljani, za Srbe in Hrvate istega dne pri postajnem predstojniku v Zidanem mostu. Vsakdo se mora izkazati z vseučiliško legitimacijo. Potovalne liste, kakor tudi dovoljenja za prevoz živil se preskrbe za vse skupno.

— **Grosuplje** — še enkrat. Odkar je poverjenišvo za promet zavrglo staro ime Grosuplje ter usililo Orožnove Velike Uplje, se je začel izobraženi svet zanimati za izvor tega imena. Rajni naš imenoslovec Luka Pintar se mu je izognil, dobro vedoč, da je težko priti imenu do živega. Ker stoji vas s tem imenom na Slovenskem, smemo pač sklepati, da so ji Slovenci dali ime in tedaj tudi smemo ime slovensko razlagati, dokler ni za trdno dokazano, da je tujega izvora. Težavna je razlaga pač za to, ker ne poznamo zgodovine tega imena. Jaz sam sem pred kratkim v »Slovenec« trdil, da je podlaga imenu grez, to je močvirje ter pomnil, da bi utegnili Grosuplje biti Grezopolje, to je polje na močvirju. A moja razlaga je bosa in jo s tem preklidem, ker bi se moralo ime glasisi še danes: Grezopale ali Grezupale, primeri: Kumpale, Dobrepale, Vrhupale itd. Zdaj se je oglasil nov tolmač tega imena v »Slovenec« (št. 85, str. 4). Po njegovem ime ni sestavljeno, ampak je enotna beseda. Morda je, morda tudi ne! Če se dá po zgledu gorup napraviti pridevnik grezup, ne vem, pritegnil bi mu pa, če bi dejal, da je grosup tako narejen, kakor n. pr. škriup, ker imamo -lup v nemškem imenu Grosslupp. A ugovarjati moram njegovemu trdenju, da je -lje običajna končnica! Od kdaj neki? Dozdaj je veljalo pravilo, da se skupno ime tvori s pripomočje, zdaj -je in ta e natika ali na samostalnik: dob — Dóbje, lipa — Lipje, ali na pridevnik: vesel — veselje, ali na trpno pretekli deležnik: požgan — Požgánje, prežgan — Prežgánje itd. V krajnih imenih: Dobje, Hrastje, Lipje, Cirje (Cerje), Brezje, Bukovje, Borovje itd. ni ne duha ne sluha o končnici -lje. Tako tudi v imenu Grosuplje ne more biti končnica -lje, marveč le -je (-ye), ker po zgledu: iz Dobjega govore Grosupeljci; z Grosupljeja, namesto iz Dobja, z Grosuplja. Le pred prvotnim -j se ustničniški b, p, m in v spremene v blj, plj, mlj in vlj, primeri: groblja (iz groblja), Groblje so v šentjernejski občini na Dol., duplja (iz duplja), Dupljica v občini Šmarca na Gor., Dupljice so pri Grosupljem v poljski fari) itd. A Grosuplje nima pripomočje -ja, ker ljudstvo vendar govori: Grosuplje z Grosupljeja in bi moralo govoriti: Grosuplja, z Grosuplje, na Grosuplji ... kakor govorimo: groblja, na groblji, v duplji, z groblje, iz duplje! Če je tedaj grez pod-

laga imenu in je pridevnik od grez grezup, bi se glasilo ime še danes: Grezupje, z Grezupljeja, na Grezupjem, ne pa Grezuplje, primeri Hlapje, vas v mariborskem okrajnem glavarstvu. Ako imena ne vemo raztolmačiti, seveda ne sledi iz tega, da mora ime tuje biti. Koliko se je n. pr. že napisalo o Ljubljani in vendar nam še danes ni jasno to ime, dasi mora slovensko biti, ker imamo na Vrhnikih potok Lubijo in izvir Gradaščice se imenuje Ljubljana, če se ne motim. Tudi o Idriji se je menda L. Pintar izrazil, da ni naše korenine, ko je vendar jasno, da je Idrija nastala iz: Vidrga, odkod? iz Vidrge, iz Vidrje, kje? v Vidreji, v Iderji... Kdor se je vozil iz Žirov proti Idriji ali iz Logatca čez Zalo tja, bo že vedel, kaj so hoteli Slovenci reči s tem imenom. Kraj, ki ga je voda izdrgnila, je Draga ali Vidrga (vi, vy = iz, ohranjen še na Koroškem: vidati = izdati, videlati = izdelati itd.). Vidrga je tudi malo zaselje v globoki grapi ali dragi pri Kandršah, primeri še: Vipolže na Goriškem (vi-polga) in Vipol na Kočevskem (?). Priimek Vidrgar je tedaj prvotno in pristno slovensko ime. Blizu Grosupljeja je vas Paradišče, kar je menda pokvečeno iz: Po(dg)radišče. Tako pokvečeno ime je tudi Grosuplje. Čemu torej Velike Uplje? J. Švigelj.

— **Falska elektrarna**. Štajerska elektricitetna družba je prosila za nostrifikacijo podjetja, h kateremu spada tudi velikanška, začetkom vojne s švicarskim in francoskim kapitalom ustanovljena Falska elektrarna, vodna naprava z 28.000 konjskimi silami. Obenem je družba prosila za izvoz toka, ker se sicer podjetje ne rentira. Električna bi se oddajala potom daljnovoda na progi Ruše — Slovenska Bistrica — Konjice — Celje — Maribor. Načelno pa se je izrekla napram družbi želja, da se tok oddaja tudi proti jugu in sicer v Savsko dolino. V tem slučaju bi bili lahko odjemalci trboveljska družba, papirnica v Ratečah, predilnica v Litiji, papirnica v Vevčah in mestna občina ljubljanska. Zastopniki elektrarne so ponudili odcpev elektrarne od nemško-avstrijskega podjetja Steiermärkische Elektrizitätsgesellschaft in upostavitve samostojnega podjetja s sedežem v Ljubljani ali Mariboru. Vprašali bodo družbo, ako je pripravljena v Jugoslaviji ustanoviti delniško družbo z 20 milijonskim kapitalom in ako načeloma pristane na to, da se domači kapital udeleži s 40 do 50 odstotki. Pričakovati je, da bi se udeležili podjetja mestna občina ljubljanska, kranjske in štajerske občine in privatni kapital, če bi se ne moglo pridobiti še države za »mešano podjetje«. Za ta slučaj se je zastopnikom obljubilo, da bo družba nostrificirana.

— **Brodarstvo na Donavi**. Iz Belgrada javljajo: Kakor znano, je bila broderska delavnica »Srbskega broderskega društva« na Cukarici tekmo bojov okoli Belgrada popolnoma izravnana z zemljo. Sedaj se je v upravi Broderskega društva sprožila misel, naj se nova broderska delavnica zgradi v mnogo večjem obsegu, in sicer v Smederevem kot prava ladjedelnica. Končna odločitev še ni padla in je mogoče, da se ladjedelnica zgradi morebiti tudi v Belgradu. Zaenkrat si je komisija Srbskega broderskega društva ogledala v Smederevu teren, ki bi prišel za zgradbo ladjedelnice v pošte.

— **Počitnice radi lakote**. Pariški »L'Homme libre« poroča iz Rusije, da je boljševiška vlada v Petrogradu sklenila, da se konča šolsko leto z Veliko nočjo. Počitnice bodo trajale do 1. septembra. Torej bodo počitnice trajale polnih šest mesecev in učence bodo med tem poslali na deželo, ker jih v Petrogradu vsled lakote ne morejo več preživljati.

— **Kako si je rumunska kraljica ogledovala Slovenijo**. Na veliki petek se je vozila skozi Ljubljano v vlaku Orient-Express rumunska kraljica. V dopoldanskih urah se je iz Trsta pripeljala v Ljubljano, kjer je vlak eno uro čakal. Nato je vlak odpeljal proti Zidanemu mostu, kjer je zopet stal tri ure. Na Hrvatskem pri Stenjevcu je voda poplavlila tir, vsled česar se je vlak moral vrniti v Ljubljano, odkoder je morala kraljica nadaljevati pot po dolenski progi na Hrvatsko. Tako je imela rumunska kraljica priliko, da si neopostojljivo ogleda velik kos naše zemlje. To hmo zopet ponosni!

— **Ribniška posojilnica** je podarila slovenskim akademikom 1000 K. Srčna hvala! Ljubljanski denarni zavodi, posnemajte! Obračamo se prošeče tudi na ostalo občinstvo, da nam pomaga kolikor mogoče izdatno v naši stiski. Darila naj se blagovoljijo pošiljati na naslov: Joža Baričević, Franca Jožefa cesta 16, Ljubljana. — Veselični odsek S. Z. S. A.

— **Dobra srca**, odkprite se in pomagajte slovenskim akademikom, ki se nahajajo v nevarnosti, da bodo morali prekiniti svoje študije v najkrajšem času! Darila prosimo na naslov pravnik Jože Baričević, Franca Jožefa c. št. 16, Ljubljana.

— **Trgovska zadruga v Ljubljani**. Opozarjamo vse gg. trgovce, trgovske zastopnike in nastavlence na ustanovni občni zbor Trgovske zadruge, r. z. o. z. v Ljubljani, kateri se bo vršil na belo nedeljo, dne 27. t. m., v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani točno ob 10. uri popoldne. Za trgovsko zadrugo vlada veliko zanimanje in prosimo še one gg. trgovce, kateri se še za pristop niso odločili, da nam prijava v najkrajšem času vpošljejo. Vse gg. člane pa prosimo, da se ustanovnega občnega zbora sigurno udeležijo. — Dnevni red je razviden v oglasu današnjega lista.

— **Iz Ribnice**. Ribniški akademiki prirede dne 26. aprila, ob pol 8. uri zvečer, in 27. aprila, ob pol štirih popoldne narodno igro »Domen« v prostorih čitalnice pri g. Arkotu. Čisti dobiček je namenjen akademski menzi v Zagrebu.

Ljubljanske novice.

lj **Vstajenje v Ljubljani**. Včeraj popoldne ob 5. uri se je vršilo v šenklaški cerkvi Vstajenje in nato ob lepem vremenu procesija z Najsvetejšim. Procesija se je udeležila precejšnje število ljudstva, predsednik deželne vlade dr. Breje s srbskim generalom Smiljančičem, poverjenik Golja in več drugih višjih uradnikov, kakor tudi veliko število častnikov tukajšnjih čet. Prvikrat v naši zgodovini se je dogodilo, da so korakali za procesijo srbski vojaki v svojih rjavih uniformah, in sicer pred kanoniki in baldahinom, zadaj pa sta korakala dva voda slovenskih fantov. Procesija se je izvršila lepo in svečano. Ob poti, koder je šla procesija, se je natrpalo silno mnogo radovednega občinstva. — Zvečer se je vršilo Vstajenje pri frančiškanih in pri sv. Jakobu v popolnem redu.

lj **Ljudski oder v Ljubljani** ponovi v sredo 23. t. m. ob pol 8. uri zvečer v Ljudskem domu petdejsko igro »Dejke z biseri«. Po H. Rider Haggardovem angleškem romanu dramatiizira dr. Gvido Rant. Vstopnice se dobe v predprodaji v torek in sredo v Jugoslovanski knjigarni (Katoliški bukvarni), ne v Ljudskem domu kot je pisano na programih, in eno uro pred predstavo pri blagajni. Otrokom pod 14 letom vstop ni dovoljen.

lj **Glasbena Matica**, Slovenski priljubljeni umetnici koncertna pevka gospa Pavla Lovše in koncertna pianistinja gdč. Dana Kobler ste izbrali za svoj ljubljanski koncert, ki se vrši na Velikonočni ponedeljek, 21. t. m., v Unionski dvorani, sledeči krasni spored: 1. Josip Pavčič: Tri pesmi iz O. Zupančičevega cikla »Ciciban«. a) Ciciban-Cicifuj. b) Uspavanka I. c) Vrabec in strašilo. Poje gospa Pavla Lovše. 2. a) Chopin-Liszt: Mes-soies. b) Chopin: Etuda. Na klavir svira gdč. Dana Kobler. 3. a) Alabijev: Slavček. Rуска narodna. b) M. pl. Zajc: Hajd u Kolo! Poje Pavla Lovše. 4. a) Suk: Večerno razpoloženje. b) Smetana: Furiant. Na klavir svira Dana Kobler. 5. a) Binički: Da su meni oči tvoje ... b) Bajčić: Uspavanka. c) Bajčić: Ala nešto. Srbske skladbe poje Pavla Lovše. 6. Liszt: Balada v H-molu. Svira Dana Kobler. 7. Srbske narodne pesmi: a) Tišina nema, b) Što me ne ljubiš? c) Devojčica ružu brala. d) Kad s' ugasni sunca zrak. d) Moma je kraj vode stala. e) Kolo. f) Haj, haj, vina daj! g) Dok je nama Miloša junaka. Pesmi poje Pavla Lovše. Na klavirju spremlja Dana Kobler. — Predprodaja vstopnic v trafiki v Prešernovi ulici 54.

lj **Na koncert gospe Pavle Lovšetove in gdč. Dane Koblerjeve** na Velikonočni ponedeljek opetovano opozarjamo. Slovenci smo ponosni na velike uspehe, katere sta naši umetnici zasluženno dosegli pri naših jugoslovanskih bratih Hrvatih in Srbih. Gospa Lovšetova je na koncertih izvajala skladbe naših najodličnejših skladateljev: Lajovica, Pavčiča, Deva, Kreka in s tem seznanila Hrvate in Srbe z našo mlajšo generacijo modernih skladateljev. Zaslužno delo je izvršila sebi in Slovencem v čast. Tak kulturni stik bo treba sistematično gojiti v Jugoslaviji. Najvišje priznanje sta obe umetnici dosegli od Njega Visočanstva regenta Aleksandra, ki je njih koncert posetil, umetnici na sodelovanje pri dvornem koncertu povabil in jih obe z redom sv. Save odlikoval. Poleg Ličarja, ki potuje s Kocianom, ste naši umetnici prvi, ki ste hvala in slavo slovenske glasbe poneli k Srbom in Hrvatom. V ljubljanskem koncertu bo gospa Lovšetova skladbe Lajovica, Deva in Kreka, katere je v Ljubljani že mnogokrat izvajala, zamenjala s srbskimi skladbami kapelnika kraljeve grde Biničkega in skladatelja Bajčića. Izvajala bo prvokrat v Ljubljani lep šopek srbskih narodnih pesmi. Nastop naših pravih umetnic Koblerjeve in Lovšetove bo nudil občinstvu resnično velik umetniški užitek.

lj **Vpokojeenci in »Slov. Narod«**. Prejeli smo: Gospod urednik! Prosimo, blagovolite natisniti sledeče v dokaz resnice: »Slov. Narod« se je drznil v št. 90 na laž-

njev način napasti naše pravkar ustanovljeno društvo, odnosno društvenega predsednika zaradi opravičene pripombe na shodu, glasom nepristranskega poročila v »Slovenec«. Ker naše društvo ni politično niti strankarsko, je dalo objave vsem dnevnikom. Zadevni rokopis je bil, kakor navadno, pisan obenem v štirih izvodih, to je s pomočjo modro barvanega papirja. Tako so dobili listi: »Slov. Narod«, »Naprejek«, »Slovenec« in »Jugoslavija« po en in isti rokopis. »Slov. Narod« je izročil ta rokopis društveni predsednik osebno ob 8. uri zjutraj s prošnjo, da ga blagovoli gotovo priobčiti. Član uredništva je rokopis, obsegajoč kakih osem vrst, takoj prečital, izjavil, da je prav in da ga bo gotovo priobčil. Čez par minut se je predsednik vrnil in prosil rokopis, da črta par vrst: »razdelitev pravil«, ker je izvedel v tiskarni da vzlic obljubi še niso gotova. Član uredništva je odgovoril, da bo to sam črtal. Naravno je, da so drugi dan na shodu člani očitali predsedniku, zakaj ni objavil povabila v »Slov. Narod«, kateri je po sklepu, da se skliče shod, prvi izšel, in da se je moral predsednik opravičiti. To jasno kaže, da se je »Slov. Narod« sam »krivil« ter se zavarujemo proti njegovim neokusnim in lažnjivim napadom na društvenega predsednika oziroma na društvo. 1. Če smo vam načelno nasprotni, čemu ste sprejeli rokopis? 2. Da drugi listi tako ne postopajo, ni laž. 3. Laž pa je, da ni bil rokopis v redu. Dokaz temu je, ker so ga trije listi objavili. 4. Lažeta, da je bil »anonimen«. Iz listov je razvidno, da je bil podpisan ter niso samo zdaj pri treh listih, temveč tudi vaši stavci iz pisave iste roke že večkrat stavili. 5. Neokusno in hudobno je drugim podtikati »križem kražem«, katerega ste vi zakrivali. Kadar pa bo pristopil k društvu kak doktor z boljše pisavo, mu bo predsednik rade volje odstopil to »visoko čast«. 6. Radi verujemo, da imate dovolj rokopisov in da morda ravnate z njimi lepše kakor z našim, kar pa nam ne dela skrbi, komu s tem škodujete. — Toliko v pojasnilo uredništvu lista, ki hoče biti demokratičen, s pripombo, da je stem zadeva za nas končana. Sodi naj javnost! — I. splošno društvo jugoslovanskih vpokojencev v Ljubljani, dne 17. aprila 1919.

lj **Za glavnega učitelja** na državnem učiteljskem v Ljubljani je imenovan od poverjenišva za uk in bogočastje nam učitelj slov. trg. šole in urednik Slov. Učitelj F. Fabinc.

lj **Ljubljanski visokošolci** prirede pod pokroviteljstvom gospe županje dr. Tavčarjeve 26. in 27. t. m. v Ljubljani dva cvetlična dneva v korist akademikov v Zagrebu, ki se zaključita s plesom. Predplačila v ta namen prosimo na naslov: Pravnik Joža Baričević, Ljubljana, Franca Jožefa cesta 16. Veselični odsek S. Z. S. A.

lj **Veterinerjem!** V sredo, dne 23. t. m. se vrši pri »Novem svetu« ob 4. uri popoldne sestanek radi skupnega odhoda v Prago. Pridite vsi! Akcijski odbor.

lj **Ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani**. Dne 18. aprila je prevzel po nalogu upravnega sveta in generalnega ravnateljstva južne železnice na Dunaju g. višji nadzornik Bračić vodstvo obratnega nadzorstva južne železnice v Ljubljani. Njegova naloga je, da upostavi samostojno ravnateljstvo v Ljubljani za vse proge južne železnice v državi SHS. Proge na Hrvatskem in v Medmurju so z dnem 18. aprilom podrejene obratnemu nadzorstvu v Ljubljani. Osojbe, ki je bilo doslej podrejeno ravnateljstvu v Budimpešti, se bo uvrstilo v status, ki je veljaven za proge v Sloveniji.

lj **Povišanje plač policiji**. Na predlog poverjenika za notranje zadeve je sklenila deželna vlada: 1. da se vsem nameščencem varnostne straže (uradnikom, stražnikom in agentom, katerih je sedaj skupaj 133) prizna počenši s 1. aprilom t. l. posebna začasna stražna doklada v znesku mesečnih 350 K. Mesečni izdatek znaša 53.550 K; 2. za prvo uredbo skupne kuhinje (nabavo namizne, kuhinjske posode itd.) samskega moštva se dovoli enkratni prispevek 2000 K. S to kuhinjo bo združena skupna nakupovalnica živil tudi za rodbine oženjenih stražnikov. Oddelek za prehrano se povabi, da ji odkaže potrebna živila. Policijsko ravnateljstvo se pooblasti, da nabavi za vsakega stražnika po eno monturo odnosno za vsakega agenta eno obleko. Stroški so državni prispevek. Policijskemu ravnateljstvu se eventuelno nakaže primeren predujem za nakup potrebnega blaga. Račun je predložiti deželni vladi v odobritev. Stroški znašajo za vsakega moža (uradniki so izključeni) približno 600 K, tedaj za 130 mož 90.000 K; 3. sposobne in marljive poduradnike straže in agentov, ki imajo vže prejemke XI. činovnega razreda, se sme imenovati za uradnike XI. činovnega razreda one plačilne stopnje, ki odgovarja njihovim sedanjim pragmatičnim prejemkom. Teh poduradnikov je pet. — Policijski oficial Franc Logar v Celju se pomakne v IX. činovni razred. 4. Moštvo tržaškega policijskega ravnateljstva slovenske narodnosti, ki služi militarizirano pri obmejnih postajah

(Celje, Maribor, Ptuj, Ljutomer, Radgona, Jesenice) in pri potovalnem oddelku, se izdajo dekreti o začasnem sprejemu v službo. Dekrete je datirati z dnem, ko so službo nastopili. Civilne prejemke, katere izplačuje vojaška oblast predjemoma na račun notranje uprave, izplačuje odslej poverjeništvu za notranje zadeve, vojaške pa izplačuje tudi v naprej vojaška oblast. Tem redarjem se priznajo za čas od prevrata do nastopa službe le pragmatični prejemki t. j. plača, starostne doklade in aktivitetna doklada, ne priznajo se jim pa draginjska doklada, doklada za odsotno družino in vojaški prejemki. Sklepi se, v kolikor se tičejo finančnega vprašanja, predlože ministristvu v odobrenje.

Ij Občno zborovanje Vincencijevih in Elizabetnih konferenc se je vršilo v nedeljo, dne 6. aprila v Marijanišču ob lepi udeležbi članov in članic ljubljanskih in okoliških konferenc. Pred zborovanjem je opravil g. duh, svetnik Steska v marijaniški kapeli litanije, pri katerih je zavodov pevski zbor z ubranim petjem povzdignil celo cerkveno slavnost. Po litanijah je predsednik Vincencijeve družbe g. nadzornik Lavtižar otvoril zborovanje, poudarjal pomen takih zborovanj, na katerih razpravljamo o važnem socialnem vprašanju, ki se tiče onega dela našega naroda, ki je najbolj pomoči potreben. Če hočemo zlo ublažiti — odpraviti ga itak ne moremo — ga moramo izrjaviti pri korenini, v to je pa potrebna poglobitev v vsa ta vprašanja. Potem je poročal g. dr. Gosar o predmetu »Skrb za uboge v Jugoslaviji«. V prvi vrsti je poudarjal, da moramo posvečati največ pozornosti vzgoji mladine, katera je po vojski najbolj prizadeta. Sirotišnice, dnevna zavetišča, stanovske posveovalnice (za izbiro poklicev), zavodi za pokvarjeno mladino, posebno za žensko mladino, za katero danes nimamo nobene takega zavoda, vse to so vprašanja, ki potrebujejo nujne rešitve. Nič manj važna ni skrb za vdove in sirote po padlih vojakih, ki so potrebne naše pomoči, ker so izgubile onega, od katerega je bilo odvisno tudi njihovo blagostanje. Glede zdravstva je opozarjal na potrebno pomnožitev bolnišnic, ker zamorejo dosedanje vzeti pod streho le nekaj nad 3000 bolnikov, manjka nam pa še posebnih oddelkov za alkoholike, umobolne in za otroške bolezni, ena otroška bolnišnica ne more zadostovati za to število bolnih otrok, katere je ravno vojna prehrana položila na bolniško postelj. Tudi vprašanje bolniške postrežbe je treba nujno rešiti, posebno v delavskih krajih, kjer človek v slučaju bolezni nima potrebne pomoči, oskrbne sestre zamorejo nuditi zadostno pomoč. Eno najtežjih socialnih vprašanj pa tvori preskrba invalidov, katerih število znaša v Sloveniji nad 40.000, med temi 40 popolnoma slihi. Zdravljenje invalidov, njihovo šolanje, delavnice za nadomestila udov, preskrba služb, ustanovitve zavodov, vse to bo stalo milijone, če hočemo vsaj deloma siromašno življenje invalidov ublažiti in jih rešiti beračenja, kateremu nujno sledi moralna propalost. Izbornemu poročilu je sledila živahna debata. G. kanonik Nadrah je priznal vemo, s katero nova država rešuje problem socialnega gorja, a poudarjal je, da država nikdar ne bo vsega dosegla, ker ji manjka ljubezni do Boga, brez katerega ljubezen do bližnjega nima pravega smisla. Država vrši to delo iz dolžnosti, ne iz ljubezni, odtod neuspeh njenega truda. Poudarjal je posebno potrebo versko-nravnih vzgoje otrok, brez katere ni prave morale. Država tudi nima vpogleda v vso revščino trpečih, vse gorj gleda le od daleč. Zasebna dobrodelnost naj še vedno vrši svoja dobra dela potom Vincencijevih in Elizabetnih konferenc in država naj se pri tem naslanja na te konference, ki naj tvorijo posredovalca med njo in pomoči potrebnimi. Tajnik Pirc Jože je poudarjal potrebo urejenega dela po konferencah, ker le potem se bo država nanje naslanjala in vpoštevala njihove nasvete in predloge. V prvi vrsti naj vodijo konference natančen pregled o vseh podpirancih, o njihovih življenjskih razmerah in potrebah. Vsak podpisane naj dobi svoj popisni list, ti listi tvorijo potem kataster podpirancev. Vincencijeva in Elizabetna konferenca naj imata skupni kataster. Glavno načelo pri razdeljevanju podpor naj bi bilo, darovati niti vinarja, dokler nismo obiskali podpiranca na njegovem domu in nismo še posebej poizvedeli o njegovem položaju. Poživiti moramo delo po naših konferencah, dobiti natančen vpogled v socialno gorje, potem zamoremo šele zahtevati od države, da vpošteva zasebne dobredelne korporacije. Zastopniki konferenc so nato podali poročilo o delovanju konferenc, storilo se je precej lepah sklepov za poživljenje konferenc. Dal Bog bogatih uspehov krščanski dobrodelnosti.

Ij Jugoslovanska gasilska zveza Ljubljana ima dne 31. maja 1919 ob 3. uri popoldne odborovo sejo, dne 1. junija 1919 ob 10. uri popoldne pa prvi občni zbor v Ljubljani, in sicer v Mestnem domu. Oprava: gasilski kraj (čepica, brez sekirice.) Dnevni red prinese »Gasilec«.

Ij Obratno nadzorništvo južne železnice v Ljubljani nam javlja, da se dobe od sedaj pri omenjenem nadzorništvu tiskovine, s katerimi lahko naročajo civilni državni uslužbenci in vojaški gasisti po poklicu letne certifikate in legitimacije za vožnje po znižani ceni. Te tiskovine se dobe po ceni 10 vinarjev komad.

Ij Umrli so v Ljubljani: Neža Jordan, bivša kuharica, 74 let. — Apolonija Grabljevec, posestnikova žena, 61 let. — Karel Polak, rejenc, 3 mesece. — Josip Vittori, meščanski učitelj, 52 let. — Slava Zupančič, rejenska, 3 mesece. — Olga Lednik, zasebnica, 40 let. — Fran Samec, rejenc, 2 mesece in pol. — Ivan Samonig, vrtnar, 69 let. — Ljubica Poljšak, uradnikova hči, 17 let. Josip Mamšlovč, pešec, 21 let. — Ana Korče, hiralica, 32 let. — Marjeta Kotlovšek, hiralica, 81 let.

Ij Smrt na cesti. Včeraj okrog pol 4. popoldne je prišel na Marijin trg postaren mož v spremstvu nekega vojaka. Sedel je na klop, ker mu je bilo slabo. Nekaj trenutkov nato je umrl. Zadel ga je mrtvoud. Revez se piše Ivan Filip, stanujoč v Sp. Šiški št. 235 a. Po poklicu je prostorni mojster drž. železnice. Rojen je bil leta 1859. Pri njem so našli 3 zlate prstane, 1 srebrno uro z verižico in denarnico z vsebino — 6 v. Prepejali so ga v mrtvašnico. — Šest vinarjev! Vsaj ta železničar ni bil podkupljen od Italijanov, da štrajka.

Ij Poslovalnica za krmila v Ljubljani preneha s 1. majem 1919 svoje poslovanje in poziva vse one, ki so si izposodili pri njej vreče proti kavčiji, da te vrnejo najdlje do konca mesca aprila. Od 1. maja naprej se vreče ne bodo več sprejemale.

Ij Čigava so drva? Po Ljubljani je pripravljen 1 čoln drv in se je ustavil pri tovarni Vata. Lastnik naj se zgasi v Hrušici št. 14.

Bratje ne obupajte!
Vstajenje
vseh Jugoslovanov
bo prišlo!

Narodno gledišče.
Drama.
20. aprila, nedelja popoldne: »Krojaček junaček«. Izven abonementa.
21. aprila, ponedeljek: »Krojaček junaček«. A 48.
21. aprila, zvečer: »Veriga«. Izv. ab.
22. aprila, torek: »Nelly Rozier«. C44.
23. aprila, sredo: Zaprto.
24. aprila, četrtek: »Veriga«, dij. popoldne. Izven abonementa.

Opera.
20. aprila, nedelja: »Mamzelle Nitouche«. Izven abonementa.
21. aprila, ponedeljek: »Prodana nevesta«. Izven abonementa.
22. aprila, torek: Zaprto.
23. aprila, sredo: »Slovaška princeška«. A 2/47.
24. aprila, četrtek: »Ugrabljen Eve-lina« in »Pagliacci«. B 2/49.

Prosveta.
pr Slovenski Učitelj ima v 4. številki sledečo vsebino: Na univerzo! F. Fabinc. — Mladina v pubertetni dobi. (Konec.) R. Pečjak. — Opazke k novemu ljudskošolskemu zakonu. F. Fabinc. — Delo v luči krščanstva. Dr. Martin Mikulka. — Pouk slabonadarnih otrok. (Dalje.) Anica Lebar. — Vseučiliški komisiji. — Kultura in književnost. — Zapiski. — Društvena in stanovska kronika. — Člane Slomškove zveze opozarjamo, da morajo biti naročniki lista, ker jih še nekaj pogrešamo. Prihodnji mesec se izroči revizija, zato naj pravočasno zahtevajo pošiljanje lista. Vse reklamacije na upravništvo Slov. Učitelja v Ljubljani.

pr Slovenski umetniki v Parizu. Pod pokroviteljstvom mesta Pariz so razstavili jugoslovanski umetniki v palači lepih umetnosti (Petit Palais) lepo število umetnin. Slovenski umetniki so zastopani z 38 deli, in sicer: Jakopič (Rože, Pri klavirju, Zeleni pajčolan, Sestri, Bajka), Tratnik (2 risbi Beguncev in Slepici na solncu), Grohar (Grič, Pomlad, Snopi, Jesenske solnce, Delo na polju, Stara Loka), Stern (Hodnik v Trogiru, Korzet, Portret, Akt, Magdalena, Golobi in Tulipani), Jama (Jesen, Breze, Ljubljana, Zimski dan), Vesel (Usmiljenka, Fantazija, Slovenska svatba, Slovenka), Vavpotič (Rut, Hčerka), Veno-Pilon (trije Motivi iz Rusije), Dolinar (Pietà), Smrekar (Pošast), Gaspari (Mado-na), Zmitek (Slovenska idila). Razstavo so pripravili in uredili sledeči umetniki: Bukovec, Bella Csikos, Jovanović, Križman, Meštrovič, Popović, Rosandić in Vavpotič. Predgovor kataloga je napisal André Michel.

Vestnik S. K. S. Z.
Ribnica, Slov. kat. izobraževalno društvo ponovi v četrtek, dne 24. t. m. ob pol osmih zvečer narodno igro »Revček Andrejček« na korist dijaški menzi v Zagrebu; zato se predplačila hvaležno sprejemajo.
Kat. slov. izobraževalno društvo na Rovih uprizoni na velikonočni ponedeljek ob 3. uri popoldne igri »Skrivnostna zaroka« (S. Sardenko) in »Posestrimi« (A. Medved). Vabijo se k obilni udeležbi sedna naša društva. Svoji k svojim!
Izobraževalno društvo sv. Jožefa v Trzinu priredi na velikonočni ponedeljek ob 7. uri zvečer v »Našem domu« zabavni večer igralcem in igralkam dramatičnega odseka. Na sporedu je: godba, petje in burka. Vstop je dovoljen samo članom, članicam društva in njih družinam.

Persekucije na Goriškem.

Interpelacija poslanca dr. Jos. Lovrenčiča in tovarišev na ministrskega predsednika, vodečega posle ministrstva inostranih del glede novih persekucij od strani Italijanov proti goriškim Slovincem.

Italijani v zasedenem ozemlju nadaljujejo brezobzirno gonjo proti slovenskemu življu in pritiskajo nanj z novimi represalijami bodisi v obliki uradnih odlokov, bodisi da vojaštvo samomočno nastopa, ne da bi okupacijska oblast kaj rekla iz očitnega razloga, ker vse nasilno počenjanje svojega vojaštva odobrava.

Sistematično zatiranje našega jezika se nadaljuje po uradih in sploh povsod, vsaka izjava, izvirajoča iz narodnega prepričanja, ima za posledico najmanj zapor in žuganje smrtni kazni, o čemur priča narednik Vučković 26. kr. srbskega pešpolka, ki je bil pri Bohinjski Bistrici ujet in je videl razmere v Podbrdu. Vojaštvo je s silo nastopilo proti prebivalstvu, ki je vzklikalo »Zivio Srbil« Kdor bi se ne pokoril in utihnil, bi bil ustreljen.

Občinski odbor v Ajdovščini so razpustili, ker je protestiral proti italijaniziranju ulic in pozdravil o priliki obiska polkovnika Stibilj Vukasoviča, ki je tammošnji rojak. Obenem so tedaj aretirali notarja Lokarja, trgovca Kunsteka, Repiča in še druge ter jih odpeljali v tržaške zapore.

Tudi kobariški občinski odbor so razpustili in uvedli komisariat, ker jim je bilo županstvo preveč zavedno in ni hotelo zatajiti svojega naroda in njegovih pravic. Istotja so pripeljali Američani več otroških oblek in perila in ga delili med revne, a Italijani so to preprečili in vzeli v lastno režijo, da s tujim blagom po svoje upravljajo. Nasilnost Italijanov v tem okraju se je pokazala tudi v slučaju postopanja proti župniku M. v K. in proti župniku J. v L.

M. je pred neko vojaško komisijo odločno povedal svoje in mnenje ljudstva, da spadajo naši kraji v kraljestvo SHS in ne Italiji. To je šlo do generala, ki je tudi zaslislal župnika in izvedel isto. Internirali so ga, a vsled posredovanja cerkvene oblasti spet izpustili; zabranili pa so mu javno maševati in je v lastni hiši strogo konfiniran.

Isto je pri župniku J., le da sme v cerkev, a od tam naravnost domov; sicer nima nikake prostosti. Če se postopa tako proti duhovščini in ji onemogočuje izvrševanje službe, je videti v tem sistematično delo, ki naj ljudstvu odvzame zadnjo oporo.

Italijansko nasilje se ni ustavilo pri osebnih persekucijah in zunanostih. Slo je dalje in zadnje čase začelo kratkomalo sistirati našo trgovino in obrt. Zlasti v Gorici in okolici. Naše trgovce in obrtnike, ki tvorijo v Gorici jedro prebivalstva, hočejo na vsak način uničiti. Trgovcem in obrtnikom, ki so že leta in leta in 20 do 30 let izvrševali svojo obrt v Gorici, so odvzeli koncesije — obrtne liste — in ne prikrivajo, da so to storili, ker so Slovenci. Mnogim so onemogočili nadaljnje poslovanje s tem, da so jim rekvirirali prostore.

Tako hočejo Italijani očitno v najkrajšem času na Goriškem iztrebiti naš živelj, oziroma ga tirati do skrajnosti obupa, da se vda italijanskemu šovinizmu, ali da mu ne ostane drugega in se izseli.

Iz te in drugih interpelacij je jasno, da postopa italijanska okupacijska oblast med našim ljudstvom proti vsem mednarodnim dogovorom in da je skrajni čas, da začne antanta nadzorovati italijansko počenjanje. Ljudstvo, prepuščeno vsemu nasilju in šikanam nima sedaj nikake oblasti, do katere bi se moglo obrniti, da ga ščiti in varuje.

Vprašamo gosp. ministrskega predsednika, vodečega posle zunanega ministra, ali hoče takoj posredovati, da zagotovi našemu ljudstvu varstvo proti vsakemu nasilju? Želimo odgovora v seji narodnega predstavnštva.

Kriza v produkciji premoga.

Interpelacija poslanca Antona Sušnika in tovarišev na ministra za šumarstvo in rudarstvo radi produkcije premoga.

V Sloveniji (Kranjsko, Štajersko, Koroško) smo pred vojsko producirali, če je bila produkcija normalna, na l. 18.810.000 meterskih stotov rjavega premoga, t. j. dnevno 52.250 meterskih stotov ali 522 vagonov. Ta množina je za domačo porabo zadostovala, nekaj milijonov meterskih stotov smo še celo izvažali. Vkljub temu pa smo morali uvažati angleški in šlezjski premog ter koks. Naš rjavi premog je namreč novejša geološke formacije in nima toliko gorilne moči, kakor dober črn premog. Zato je v tovarnah, kjer se rabi močna toplota — kakor v plinarnah, pri železni industriji, pri parobrodstvu itd. — rjavi premog ali sploh neporaben ali pa le slabo nadomestilo; tudi lokomotive je le težko kuriti z njim. V take svrhe smo torej rabili tuj premog.

Danes je uvoz iz Angleške nemogoč; pa če bi bil tudi mogoč, je cena temu premogu naravnost strašna. Tona angleškega premoga stane nad 800 K, dočim stane tona domačega premoga nekaj nad 80 K. Tudi čehoslovaška država nam ne more dati veliko premoga. Če že obstoji s Čehoslovaško kak dogovor glede premoga, ni znano. Pa če bi se tudi z njo pogodili, bi nam ga le težko dobavila, ker je prevoz skozi Nemško Avstrijo radi slabih prometnih razmer silno otežkočen. Dejstvo je, da do danes še nismo dobili iz Ostrave niti ene tone premoga.

Tako smo navezani sami nase. Ker pa ima naš premog skoro polovico manj kalorij nego tuj (samo 4000—5000 proti 8000), le v Kočevju in Zagorju je premog nekoliko boljši, bi morali naši premogovniki, če bi hoteli nadomestiti tuj premog in zadostiti istim potrebam kakor pred vojsko, povišati svojo produkcijo najmanj za eno tretjino. Toda zgodilo se je ravno nasprotno: produkcija je padla tekom vojske za več kot eno tretjino. Vzroki: slaba vojaška uprava bivše Avstrije, ki je izkoriščala samo dobre žile, slabe pa zanemarjala, pomanjkanje delavskih moči in materijala, slaba prehrana delavstva, zanemarjenost inventarja in tehničnih naprav, pomanjkanje gonilnih sredstev, resistenca tujega uradništva itd. Tako je prišlo, da se danes v vseh premogovnikih (Trbovlje, Hrastnik, Velenje, Zabukovca, Kočevje, Krmelj, Mirna, Prevalje, Rajhenburg (producira na dan povprečno komaj 270 vagonov, dočim je znašala pred vojsko produkcija dnevno okoli 520 vagonov).

Ta množina premoga bi zadovoljila komaj polovico potreb v slovenskem delu naše države. Treba pa bi bilo zalagati s premogom tudi vse hrvatske in srbske železnice ter hrvatsko in srbsko industrijo. Že sedaj bi bilo treba poslati vsaki dan v Zagreb 55 vagonov in v Zemun 8 vagonov, kar pa je le redkokdaj mogoče vsled pomanjkanja blaga. Če prevdarimo vse to, lahko trdimo, da današnja produkcija zadostuje komaj eni tretjini domačih potreb.

To mora imeti nedogledne posledice, če ne bo kmalu pomoči. In pomoči za enkrat ni od nikoder. Od zunaj ni ne premoga, ne koks, in ga še tudi v doglednem času ni pričakovati. Izhajati moramo samo z domačim premogom. Pa kako naj se brez škode razdeli to, kar imamo? V prvi vrsti pridejo v poštev najvažnejša in najnujnejša podjetja in promet. Pa že to je preveč. Če bi promet delal normalno, bi železnice same rabile ves premog. Tako pa le težko izhajajo s premogom, ki jim je dodeljen; slaba kvaliteta premoga jim samo kvari stroje. Tudi parniki ne vozijo in monitorji ne operirajo, ker manjka premoga. Industrija komaj da še živi, ker ni premoga. Na Jesenicah deluje samo ena martinovka, v Štoreh ravno tako; opekarne stojijo, ker ne dobe premoga, plinarne producirajo slab plin in vegetirajo od danes do jutri, elektrika je v vedni nevarnosti, kjer je njen vir premog. Nato šele pridejo okrajna glavarstva, mestni zastopi, šole, bolnišnice i. drugo na vrsto za premog, privatni konsument pa le izjemoma in slučajno. V obeh slučajih pa je kolikor toliko vedno oškodovano splošno narodno gospodarstvo.

Tak je položaj našega narodnega gospodarstva, čigar glavna gonilna sila je premog, naravnost kritičen. In če pritisne zraven še pomanjkanje razstrelilnih sredstev in produktov mineralnega olja — in ta nevarnost nam že tudi preti — potem je katastrofa gotova.

Zato vprašamo:
1. Ali je gospodu ministru znano, da se danes v Sloveniji producira tako malo premoga, da ga zadostuje komaj za eno tretjino domačih potreb?
2. Kaj hoče gospod minister ukreniti, da se zviša produkcija premoga in tako odvrne nevarnost, ki preti našemu narodnemu gospodarstvu?
3. Ali je g. minister voljan takoj storiti korake glede uvoza tujega premoga? Prosimo da odgovori gospod minister na interpelacijo v zbornici.

Gospodarske novice.

g Sladkor za čebele. Deželna vlada za Slovenijo je izposlovala v Pragi sladkor za čebele ter določila, da dobi čebelarstvo društvo za Kranjsko 3 vagona, štajersko in koroško čebelarstvo društvo vsako po 2 vagona sladkorja. Pravico do sladkorja imajo vsi čebelarji, člani in nečlani društva, ki se morajo prijaviti edino le pri čebelarskih podružnicah. Podružnice imajo sestaviti nabiralne liste, ki naj obsegajo ime čebelarjevo, kraj, pošto, število plemenjakov, vrsto panjev in množino sladkorja. Roji ne pridejo v poštev. Nabiralne liste in denar naj pošljejo podružnice najkasneje do 28. t. m. svojemu osrednjemu društvu. Cena 6 K za 1 kg. Morebitni večji stroški se bodo doplačali pri prejemu blaga. Podružnice določajo le pod pogojem, da pošljejo same ponj po prejetju obvestila, in sicer s svojimi vrečami, ker vreče, v katerih pošlje tovarna sladkor, so iz papirnatega blaga in niso sposobne za prekladanje. Sladkor je danes došel.

g Trgovci ljubljanske okolice so imeli dne 11. t. m. v Ljubljani sestanek. Trgovci so pojasnili obupen položaj trgovcev po deželi, stanje trgovine pred in med vojno, opozarjali na pretečo nevarnost našega obstanka radi verižnikov in oseb, katere trgujejo brez obrtnih listov itd. Uspeh sestanka je, da so soglasno pozdravili misel, da se naj takoj v vsakem političnem

glavarstvu posebej ustanovi svoj lastni gremij trgovcev, za vse te gremije pa »Zveza gremijev trgovcev za slovensko ozemlje v Ljubljani«. Za ljubljansko okolico se je takoj izvolil pripravljalni odbor gremija trgovcev, in sicer: Kot načelnik g. Fran Zebal, trgovec, Rudnik pri Ljubljani; kot odborniki gg. trgovci: Andrej Grampovčan, Vrhnik; Andrej Jebračin, Zg. Siška; I. Javornik, Vič; I. Majaron, Borovnica; Tone Novak, Štepanjavska; Ivan Ravnikar, Devica Marija v Polju; Davorin Šetinc, Vrhnik; Josip Šporn, Mala vas. — Do ustanovnega občnega zbora daje pojasnila gg. trgovcem načelnik gremija ali goranji odborniki.

— **Kdo ve kaj o Blažu Bernik** iz Lavtrskega vrha št. 3, ki je bil kot vojak pri k. u. k. Kgf. Arbeit. Comp. 1273, vojna pošta 531, ob umiku avstrijske vojske novembra 1918 ujet in kot bolnik odpeljan v neko bolnico v Italijo. Sporoči naj se na naslov: Neža Bernik, Lavtrski vrh št. 3, pošta škofja Loka.

Išče se Josip Kolbezen, kadet abiturient, ki se nahaja v ruskem ujetništvu. Bival je v Syzranu, simbirska gubernija. Lani od meseca maja ni pa ni več glasu od njega. Komur bi bilo bolj znano njegovo bivanje, naj blagovoli obvestiti njegovega očeta Miho Kolbezen, gostilničarja in posestnika v Loku št. 33 pri Črnomlju.

Komu izmed vračajočih se vojakov je kaj znanega, kje se nahaja topničar Franc Korén iz Hotedršice. Zadnjikrat je pisal 24. oktobra 1918. Služil je pri težkem top. polku št. 28, I. baterija, vojna pošta 386, prej pa 391. — Jan. Mikš, župnik na Trsteniku pri Kranju.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

priporočja:

Valentin Bernik: Marija in sv. Maša. Šmarnice. V Ljubljani, 1919. Založila Jugoslovanska knjigarna.

Na domačem polju cerkvenega slova vzraste vsako pomlad lep grm blagodišečih, nebeški Kraljici Mariji posvečenih cvetic — šmarnic. Tudi za letošnje, slovenskemu ljudstvu tako priljubljeno majnikovo pobožnost je preskrbela podpisana knjigarna krasen šopek Marijinih cvetic. Posvečene so Mariji »Kraljici miru« in pripravne, da se v letošnjem majniku z njih pomočjo zahvaljujemo Bogu za tako dolgo pogrešani, tako težko pričakovani mir. — Marija je »Kraljica miru«, ker je mati »Kneza miru« — Jezusa Kristusa, ki je v svojem življenju oznanjeval mir in je dovršil svoje odrešilno delo sprave in miru z daritvijo na gori Kalvariji. To daritev

ponavlja pri vsaki sv. maši. Pod križem pa je sodarovala in sotrpela kraljica mučenec, Mati božja, Marija. — Kaj je bolj primerno za premišljevanje pri šmarnicah kakor razlaga in pomen svetih obredov in molitev, s katerimi je Cerkev obdala ponavljanje Jezusove daritve, ki se vrši vsak dan pri sv. maši.

Tako razlago podajajo letošnje Valentin Bernikove šmarnice in prav nepriljubljeno slikajo skrivnostno zvezo Marijino z daritvijo njenega božjega Sina.

Šmarnice se naročajo v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani, ki bode knjigo razposlala v isti vrsti, kakor bode dobivala naročila.

Poslano.

Založba Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani se usoja p. n. občinstvu naznaniti, da pripravljajo izdajo Velikega slovenskega vzornea spisovnika izpod peresa gospoda profesorja Henrika Podkrajška. Spisovnik, okoli 350 do 400 strani, bo v kratkem izšel in bo obsegal izbrano zbirko pisem, listin in vlog za zasebnike, trgovce in obrtnike. Izkratka: spisovnik bo neogibno potreben svetovalec v vseh vprašanih in pravnih slučajih, zadevajočih gospodarski promet.

Naročila pred izdajo, ki so potrebna spričo majhne naklade zaradi težkoč pri nabavi papirja, sprejemajo vse knjigarne.

Hiša z lepim vrtom se proda v sredini mesta. Trnovski pristan 14

Kovaški vajenec išče mesta Naslove sprejema upravništvo »Slovenca« pod številko 2518.

Slanovanje in malo delavnico ali malo hišo vzamem v najem. Ponudbe na upravo lista pod št. 2519.

Oves po 2 kroni kg prodaja Sever & Komp, Ljubljana, Wolfova ul. 12

Vladni tajnik išče za maj ali pozneje eno ali dve meblovanji sobi. po možnosti s brano. Pisma pod »Samec« 2578 na upravništvo tega lista.

Lahek osebnostni voz s streho event. tudi konj z opremo se kupi. Cenjene ponudbe na upravništvo »SLOVENCA« pod št. 2579.

Resna ženitna ponudba. Mladenič 29 let, izobrazbeno zeli se v svrhu ženitve seznaniti z gospodičino od 18—24 let ki ima posestvo in nekaj dote. Vdova z enim otrokom ni izključena. Priženil bi se najraje na gostino. Dopise s sliko, ki se vrne pod: Resnično misleci 1090 na upravništvo »SLOVENCA« do 1. maja 1919.

Osamel osebni! Poštena družina sprejme v domstno oskrbo osamel osebni ali ženskega spola s kakim imetjem v gotovini ali zemljišču. Naslov pove uprava tega lista pod št. 2581 v Ljubljani. Za odgovor naj se priloži znamka 20 vin.

Lepo telico montafonske pasme, staro 9 mesecev, dam z doplačilom za molzno kravo. F. Borštnar, Spodnja Siška št. 216.

Dva **nagrobna križa** dobro ohranjeni, ena ima napravo F. Borštnar, Spodnja Siška 216.

Reslavracija se priporoča v Ljubljani potujočemu občinstvu.

Slamnike čisti in beli I. jugoslovanska tovarna za kemično čiščenje JOS. REICH, Ljubljana, Poljanski nasip 4. Podružnica: Selenburg, ul. 4. | 2361

Šivalne stroje, najboljše in fine dobite pri L. Rebolj v Kranju. Dokler ne razprodam vse zaloge.

Prodasta se 2 pisalni mizi 125 cm dolgi iz hrastovega lesa, jako lepo izdelani, čisto novi in moderni. Ogledata se vsaki dan pri Pavel KOSCU v MENGUSU, številka 50. 2566

Čevljarski in krojaški stroji so do istotam sukanec na debelo, najboljše znamke »Veriga« po 400 jardov. Jos. Petelin, Ljubljana.

Strojna opekarna AITA na Igu pri Ljubljani potrebuje več **delavcev.** Plača po dogovoru.

Rupim vsake vrste stare, četudi pokvarjene godbene instrumente in gramofone. Pridem tudi na dom ponje. A. KUREN, gostina pri Ančniku v Spodnji Siški pri Ljubljani.

Kupim po najvišji ceni II Ljubljanske **franko znamke** z natisom »P«, katere so bile tukaj izdane od februarja do konca marca, kot porto-provizoriji. (Kazenske znamke.)

A. Spitzer, Ljubljana, Kolizej.

Naravno malinovo in citronovo esenco in druge potrebščine za izdelavo **dobrih pokalic**, kakor tudi 100% malinovo fondant-esenco za aromatiziranje kandirotov priporoča destilacija esenc **Strecko Potnik, Ljubljana, Slomškova** ulica 27. Istotam se kupijo sveži, čisti olupki: oranž. kg 15.— 2286

Pozor! Tesarske moči! Pozor!

Rabim takoj več **tesarskih pomočnikov** Plača 1 uro do 2-50 K. Vzajem tudi učenja, plača za uro 50 h. — Rabim hlapca h konjem (1 par), ki je vajen pri lesu in nekoliko kmetijstva, izve se pri Franc Martinec, mestni tesarski mojster, Ljubljana, Prule številka 8.

Velika trgovina

z mešanim blagom na glavnem trgu v mestu **Šoštanj** se zaradi preselitve z vsjo trgovinsko opravilo in zalogo odda v najem. Več se izve pri **Alotzu Kossär, trgovec v Šoštanju.**

Nudimo po najnižjih dnevni cenah:

slivovko rum
brinjevec pristni
cognac-Medicinal
liker pelinkovac
in druge razne likerje
olje fino jedilno
marmelado itd.

Gregorc & Verlič, Ljubljana
Cesta na Rudolfovo železnico št. 7 (prej Bugenig).

Krojaška zadruga v Ljubljani in za okolico sodni okraj Ljubljane.

NAZNANILO!

Sl. občinstvu se naznanja, da zadnje mezdno gibanje krojaških pomočnikov v Ljubljani in okolici je doseglo, da so krojaški mojstri pristali na **povišek 50%.** Vsled tega so krojaški mojstri v Ljubljani in okolici primorani **zvišati cene za naročnike oz. delo za 50%.**

P. n. naročniki, kateri imajo obleko naročeno, se prosijo, da izrazijo svoje mnenje do 22. t. m., ker od tega dne nadalje se bo računalo po navedeni ceni. Zadruga krojačev i. t. d. naznani tudi svojim cenj. članom, da se tega sklepa solidarno drže g. mojstri v Ljubljani kakor v okolici ter stopi v veljavo plačilo za pomočnike dne 14. aprila 1919.

Ljubljana, dne 18. aprila 1919.

Načelstvo:

Ivan Kersnič, načelnik.

Boh'nska Bistrica

GRAND HOTEL 'TRIGLAV'
Maison international
nov. renoviran z električno razsvetljavo
se odpre 15. maja t. l.

ronoparj. no pycku — On parle français — Englisch spoken — Beszél magyarul — Man spricht deutsch — govori se češko in vse slovanske jezike

Javna dražba

Na Krasincu št. 1, žel. postaja **Gradac v Belokrajini**, se bode 21. t. m. (na velikonočni ponedeljek) ob 2. uri popoldan prodajalo 8000 do 9000 kg **sena** (prvovrstna krma) 1 vagon **umetnega gnojila** (kajnit), več močnih **vozov**, 1 lahek voz na peresih s 4 sežeki, različne **konjske** opreme, nekaj 100 kg **krompirja** in repe.

Deželna zadruga fotografov v Ljubljani.

Vabilo na

redni občni zbor

»Deželne zadruge fotografov v Ljubljani«, ki se bode vršil v četrtek, dne 24. aprila 1919 ob 3. uri popoldne v posvetovalnici. Mestnega magistrata v Ljubljani.

DNEVNI RED: 1. Nagovor. 2. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 3. Poročilo o računskem sklepu za čas od 1. januarja 1915 do 31. decembra 1918. 4. Poročilo računskih preglednikov. 5. Volitev: a) načelnika, b) načelnikovega namestnika, c) pet odbornikov in tri namestnike, d) dva računška preglednika, e) pet zastopnikov v deželno zvezo obrtnih zadrug. 6. Volitev preizkuševalne komisije za mojstre in vajence. 7. Določitev zadrugne doklade za leto 1919 in obvezno naročilo na »Obrtni Vestnik«. 8. Raznotherosti.

Ce sklicani občni zbor ob 3. uri ne bode sklepčen, se isti vrši eno uro pozneje, ne oziroma se na število navzočih članov. § 18. zad. pravil. Člani, ki se brez temeljite opravičbe občnega zbora ne udeležijo, se kaznujejo z globo do 20 kron. § 25. zad. pravil. Z ozirom na važnost občnega zbora se pričakuje mnogobrojno udeležbo.

Za načelstvo:

Deželne zadruge fotografov v Ljubljani
Davorin Kovšek, podnačelnik.

Vabilo na

XX. redni občni zbor

Kmetijskega društva v Sodražici registrovane zadruge z omejeno zavezo ki se bo vršil dne 4. majnika ob 3. uri popoldne v društvenih prostorih.

DNEVNI RED: 1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo na-eistva in nadzorstva. 3. Potrjenje računskega zaključka za leto 1918. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil ob določenem času sklepčen se vrši uro pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu, drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Inženir ali geometer za trasiranje daljnovodov

mlad samski **knjigovodja**

in **korespondentinja** popolnoma zmožna nemške stenografije in strojepisja

ter vsi popolnoma večši slovenskega in nemškega jezika v besedi in pisavi.

Pismene ponudbe na **Elektrarno v Fall ob Dravi**. Osebna predstava brez pomena.

V najem se daje

kopališka restavracija

v Daruvaru, Slavonija. Prvovrstno podjetje, otvoreno celo leto. Reflektira se samo na prvovrstnega gostilničarja s 50-1000 poslovnega kapitala. Reflektanti z nekaj lastnega inventarja imajo prednost. Vprašanja in ponudbe naj se pošljejo na **ravnateljstvo kopališča.**

Več čevljarjev

za prvovrstno zobčano delo sprejme takoj »čevljarska zadruga« iz Mirna »edaj v Vrbovcu pri Mozilju. Oglasite se pismeno.

Mizarji, tesarji, ključavničarji in kovači

se iščejo za tovarno stanovanje v Bosni. Ponudbe pod Z. B. 4320/2536 na upravništvo tega lista.

Pozor zidarji!

Sprejme se takoj proti dobremu zasluzku več izurjenih zidarjev za stropna dela z mavcem (gips). Zglasiti se je pri **Jaroslav Breuer, stavbeniku, Ljubljana, Gosposka ulica 8.**

Trgovska spedijska in komisijska del. družba BALKAN

v Ljubljani, Dunajska cesta 33

ima naprodaj **lepih in dobrih sodov** v različni velikosti. 2593 (2)

Ing. Dr. Miroslav Kasal

oblastveno poverjeni stavbni inženir

Specijalno stavbeno podjetje za betonske, železobetonske in vodne zgradbe v Ljubljani, Hlišerjeva ulica št. 7.

Izvršuje strokovno:

Naprave za izrabo vodnih sil, vodne žage, elektrarne, betonske in železobetonske jezove, mostove, železobetonska tovarniška poslopja, skladišča, betonske rezervarje, železobetonsko oporno zidovje in vse druge betonske in železobetonske konstrukcije. Prevzema v strokovno izvršitev vse načrte stavbeno inženirske stroke. Tehnična mnenja, zastopstvo strank v tehniških zadevah.

Trgovska zadruga r. z. z o. z. v Ljubljani.

Ustanovni občni zbor

se vrši

v nedeljo, dne 27. aprila t. l. točno ob 10. uri predpoldne v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani

s sledečim dnevnim redom:

- 1.) sklep o ustanovitvi trgovske zadruge, registrovane zadruge z omejeno zavezo,
- 2.) čitanje, razlaganje in odobrenje pravil,
- 3.) izvolitev prvega načelstva,
- 4.) izvolitev treh preglednikov računov,
- 5.) slučajnosti.

Vabimo vse člane zadruge, da se občnega zbora zanesljivo udeležijo

2587

Pripravljalni odbor.

Vse vrste lesa po najvišjih cenah

kupuje **„IMPEX“** 2576
eksportna in importna družba z o. z.
Ljubljana, Miklošičeva cesta 6/II.

Velikonočna priloga „Slovincu“

Silvin Sardenko:

MELODIJA.

Daleč grem po rimski poti:
velikonočnim zvonovom naproti.
Kadar jih srečam, zazvonijo
tisto nebeško melodijo,
da korak zastane
in srce se zgane
v zamaknjenju.

Himno šlišim. Čudotvoren glas!
Bratje, greste? Pojdimo skoz vas!
Od zelenih vej
pod zeleni krov
zadehtelo bo po njej.
To je praznik praznikov:
Aleluja!

Na večer se zlije v lep nasmeh.
Videli ga boste v vseh očeh.
Od pisanih cvetov
do pisanih košar
zablesti skrivnosten žar.
To je praznik praznikov:
Aleluja!

Noč spočne in nam rodi Pomlad.
Angel pahne kamen z grobnih vrat.
Iz blaženih gomil
do blaženih duhov
dvigne se mogočnih kril.
To bo praznik praznikov:
Aleluja!

France Bevk:

Goriška Velika noč.

Samo za hip je solnce prisvetilo
in pala je temá... Na vekomaj?
Kaj zopet nam zasije zlat smehljaj?
Nad tisoč let to srce je molilo,

da vziđe luč, in v črno noč blodilo
in čakalo, da vstane nov sijaj.
Le hip — za vedno nam je vgasnil raj,
ko brat je prost, se solnce nam zmračilo.

Povejte, kdo bolj siromak je zdaj
med siromaki? Luč vam prisvetila,
a črne sence pale so v ta kraj!

In naša srca so bolesti vpila:
»O Bog, ki daješ luč, odvzemi noč,
o Bog, daj novo vero, novo moč!«

Franc Bevk:

Lani.

(Velikonočna črtica.)

Ko je človeku dobro, se spomni na
hude čase, kakor na lepo pravljico, ki jo
je doživel sam, ali kakor na strašne sanje,
iz katerih se je prebudil in pravi: Hvala
Bogu, da niso bile resnične!

In resnične so bile vendarle!

Bila je pomlad, ko smo drli na jugo-
vzhod, čez Podolje, naprej, naprej in sre-
čevali prve znake jurga in step, solca in
ravni. Grelj smo se na solčnih mestih in
motrili židovske obraze, ki so ponujali pol-
ne vreče kruha izra plotov. Sovjetske čete
so bežale in puščale za seboj vlake in po-
lomljeno orožje; tupatam je ležalo po par
mrtevcev, ki so strmeli z razprostrtimi ro-
kami in se čudili nečemu neznanemu, za-
risanemu v oblake.

Ko je prišla velika noč, smo že zrlj na
temne valove Črnega morja, na ladice v
pristanu, železnice in skladišča. Aleksan-
drovski park je šumel. Mnogi ljudje ga je
polnila, množica najlepših ljudi, kar sem
jih kdaj videl, ponosnih rodov iz Kavkaza,
Židov, Velikorusov in Tatarjev. Z ostro-
gami so potrkavali po tleh, v dolgih, lepo
prikrojenih plaščih so bili silno ponosni.
Ženske so se smejale, tako živo in tako
vroče, da nas je bolelo, ko smo stali ob
strani in zrlj.

Grozeče piramide pušk so blestele v
solncu. Mi smo jih zakrivali s hrbti, naše
misli so bile skrite v molku. Kdor je spre-
govoril besedo, je bil kaznovan.

Smel si ogledati sprebijajoče se ljudi,
smel si se posmijati židovini, ki te je zrla
kot ogenj. Smel si stopiti do komedijanta,
ki je požiral sabljo in bajonet ob zvokih
skripajoče lajne. Dovoljeno ti je bilo celo,
dati mu deset kopejev in plačilo, pokimati v
priznanje. Ali stopiti do mladega Japon-
ca v gručo ostalih, ki so gledali, kako je
napravil mladi žolti umetnik iz žepnega
robca miško in jo spustil, da je tekla in
cvilila. Res, tekla je in cvilila! Še smejati
si se smel temu.

Svobodno ti je bilo, da si poslušal lju-
di, ki so hodili mimo in te zrlj, kot bi zrlj
trnje v svoji njeni.

»Ludjaki! Vrzite puške! Ali smo mi
zato šli domov? Pojdite do Vladivostoka!«
»Velika je Rusija!«

»Ubijte one, ki vas tišče! Pomagamo
vam!«

»Vsi smo bratje! Ali vas ne čaka de-
ca za veliko noč? Ludjaki! Kaj pa vam
hočemo?«

Odgovoriti nismo smeli, če smo pri-
trdili v srcu. Govor je bil smodnik. Veliki
in ponosni ljudje brez orožja, ki nam so
klicali: »Tu ni še konec Rusije. Pojdite da-
lje!« so bili kakor prikazni. Bali smo se jih.

Ko je pristopila k Matevžu postarna
žena in ga vprašala božnjakaj, je odgovo-
ril Matevž sladko, ko da mu je padel ka-
men s srca: »Veliko noč imamo!«

»Veliko noč?« se je začudila žena. »O
Bože! Ali ne greste k deci? Bog se vas
usmilil! Naši so pustili in šli. Bog ni ukazal
moritil! Ali je daleč vaša domovina?«

Daleč? Moj Bog! Matevž je mislil. Kje
je bela cerkev med belimi hišami v dol-
nici med cvetočimi vrtovi? Pritrkavanje
zvonov, beli predpasniki in košare, piruhi
in obrazi. Kaj bi dal za en sam svečani
smeh!

Ni še razsodil, koliko bi bil vreden
tak smeh, ko je začutil roko na svojem ra-
menu: »Govorili ste. Kako vam je ime?«
Čez pol ure je poiskal narednik drevo
in izbral primerno vejo, ki raste dovolj vi-
soko in je dovolj močna.

To drevo je rastlo za plotom na takem
kraju, ki ga niso mogli zapaziti s spreha-
jaljšča. Ukaz je bil tak. Bali so se visoke
morale velikih in ponosnih ljudi.

Ko sta bila drevo in veja izbrana, so
dali Matevžu roke križem na hrbet in jih
zadržali z vrvi, ki se je zajedla v kožo.
Z veliko spretnostjo so vrgli konec vrvi
čez vejo in jo vjeli na drugi strani ter na-
tegnili tako, da so roke zapokale in so se
presti rok dotaknili lopatice. Matevžev
obraz se je spatil, stal je na prstih, s tele-
som je visel naprej, kri mu je silila v gla-
vo, oči so buljile.

Na kamen poleg drevesa se je vsedel
Tone, mežikal za hip ter gibel s palčico
po solčnem pesku in dejal:

»Tiho bi bil. Vidiš, danes je velika
noč! Bog ve, kako praznujejo ta praznik
doma in mislijo, če si...«

»Tiho!« je siknil privezanec ves zari-
pel v obraz, ki se je čudno spakoval, ka-
kor bi se hotel izviti iz nečesa.

Ptič je priletel in sel na zeleno vejico,
visečo čez deske v prosti svet, ki je šumel
v parku. Zapel je.

Za ograjo so se igrali otroci. Vesel,
visok glas, je vriskal ko solnce. Žoga je
priletela v deske, ptič je odletel z zadnjim:
čink!, ki je umrl v zraku.

Otroci so pobrali žogo in opazili špra-
njo. Dvoje modrih oči je pogledalo v tri-
kotni prostor; dvoje ustec je zijalo v svoji
mladi začudenosti in ni vedelo kaj reči.

Ko se je nagnil prvi do drugega, je
dejal: »Ko Bog visi.«

»Pst!« je opomnil drugi. »Hudoben je
bil.«

»A-a-a?« se je začudil prvi. »Kaj pa
je naredil?«

»Ne vem,« je skomignil drugi in umolk-
nil. Strah je bilo obeh. Pobrala sta žogo in
vipla k ostalim: »Avstrijak visil!«

Otroci niso razumeli in so se razbe-
žali preko trat. Morje je bleščalo, pisane
obleke na promenadi so sijale v solncu,
vriskajoč smeh, poln življenja, je odmeval
od morja.

Tone je pogledal na Matevža: Obraz
mu je bil potemnel, par pen mu je stopilo
na ustne, oči so bile kakor otekle.

Poškrpil ga je z vodo...

Če mislim na lansko veliko noč, se ne
bojim nobenega nasilja več in usoda naših
bratov me ne teži tako grenko. Moje srce
je lahko, polno vere in upanja.

Dr. J. Kotnik:

Pred tremi leti.

(Spomini na Odeso.)

Kako je bilo lepo takrat v Odesi!
Na obali Črnega morja se je rodila
mlada Jugoslavija.

Vsaj mi, ki smo stali ob njeni zibelki
in smo bili priče velikega zgodovinskega
dogodka, smo ji dali to demokratično ime.

Navdušenje, ki je napolnjevalo takrat
naša srca, ki je klicalo brata k bratu in
kri h krvi, ne bo pozabljeno nikoli.

Ves svet bi z njim premagali in pe-
ščica bi zmogla tisoče, da ni sledilo po-
zneje temu velikemu navdušenju tako
bridko razočaranje...

En sam cilj je bil pred nami, svetel
kot večerna zvezda, ena sama misel nas
je prevzemala takrat: doprinesi vsaj maj-
hen delež k našemu skupnemu osvobo-
jenju.

Bili so med nami celo taki, ki so si
upali sanjati, da bodo še v jeseni 1916. leta
prihajali na čilih konjih v Belgrad, v Za-
greb, v Ljubljano.

In po ulicah lepe Odesa je zadonela
prvikrat slovenska pesem. Kakor da smo
doma, v beli Ljubljani, se nam je zdelo
včasih. Odpirala so se okna in kot da bi
razumelo prelestne Odesitke našo »delaj,
delaj, dekle pušelj« ali pa »regiment po
cesti gre« so z začudenjem poslušale te
nove melodije.

Kot da gre en sam mož, samozavestno
in z neomajnim zaupanjem v zmago pra-
vične ideje, so vsako jutro stopale naše
legije po krasnem francoskem bulvarju.
Ljudje pa so gledali in strmeli, odkod se
je vzela tako naenkrat ta kralj Matjaževa
vojska.

In Črno morje, na obali katerega smo
se vezbali, nam je vsak dan šepetalo o naši
daljini in tako mnogo trpeči domovini.
Saj so bile v njem kaplje naših domačih
rek, solze slovenskega, hrvaškega in srb-
skega gorja...

Ko so na veliko noč dospeli k nam
z otoka Krfa prvi srbski častniki, smo jih
sprejeli ne kakor brate, ampak kot ho-
govce, češ oni, ki so tako izkušeni v trplje-
nju in v borbi za sveto stvar, nas pove-
dejo zmagovito preko Dunaja, da vržemo
tisočletni jarem z ramen našega naroda.

To je bil vrhunec našega navdušenja.
Sledilo je potem še mnogo, mnogo
lepih dni.

Le ena megla je zatemnjevala svetlo
zarjo naše svobode.

Londonski pakt!

Kot težka skala je ležala na naših
dušah bridka zavest in temna slutnja o
tragičnih posledicah, ki bi jih utegnili
imeti za slovenski narod ta zahrbtna kup-
cija.

Zato je bil naš klic po jugoslovanskem
imenu naših legij tako močan in odločen,
da bi zvenelo iz tega skupnega imena tudi
slovensko kot živ in realen protest proti
londonski pogodbi.

Tri mesece pozneje smo zamenili ve-
selo odesko življenje z resnim delom v
streliških jarkih.

Padle so prve žrtve — med njimi tudi
slovenske. Bridko smo tedaj zapla-
kali — ne zato, ker domovina ne bo več
videla svojih sinov, ampak ker so morali
leči v grob, ki nad njim leži težka skala
— londonskega pakta.

In kadar bo slovenski narod, ki se je
deloma že otresel suženjskega jarma, opral
tudi ta madež na svojem telesu, tedaj bo
odleglo tudi našim junakom, ki so poko-
pani v mračnih puščinah Dobrudže in šele
takrat bomo mogli veselo zapeti: »Ale-
luja!«

Dr. J. Mal:

Kulturna organizacija.

Ljubljana postaja politično središče
združene Slovenije. Od vrhovne sodne ob-
lasti pa do vseh mogočih upravnih, finan-
čnih in prometnih panog najdemo v naši
oziroma prestolnici osredotočeno vse naše na-
rodno-gospodarsko in politično življenje.

V zadevah civilizatoričnega značaja, v
zunanji uglednosti in obliki ter izrabi so-
dobnih tehničnih pripomočkov kažemo to-
rež nek tempo, ki ga ne moremo zvati
ravno počasnega. Ali pri reševanju strogo
kulturnih nalog, kjer ne vlada izključno le
surova tehnika in hladni razum, pri vpra-
šanjih torej, ki tičejo naše notranjosti,

našega duha in srca ter razmerja našega
notranjega sveta z zunanjim, pri kulturnih
vprašanjih v pravem pomenu besede pa ne
delamo z isto naglico in potrebno vneto.

V kulturnem oziru se doslej pri nas ni
napravilo še nič novega, bistvenega in traj-
nega, ako izvzamemo vseučiliško komisijo,
ki pa je tudi le prehodnega značaja in jo
morda gotovi krogi niso zamislili tako, da
nam pripravi vse potrebno za naše najviš-
je kulturno ognjišče, marveč so vzeli stvar
bolj od materialne strani, da bi si namreč
mogli kar doma sfabricirati potrebno šte-
vilo inteligentnega naraščaja, ki ga potre-
buje naš upravni aparat.

Preuredbe našega ljudskega in sred-
njega šolstva, v kolikor so se na tem polju
sploh izvršile reforme, tudi ne moremo
šteti med tiste činjenice, ki bi mogle moč
naše samostitne kulture bistveno razviti in
povzdigniti. Kajti nižje šolstvo je le recep-
tivnega značaja in nam ne more ustvarjati
novih kulturnih dobrin in vrednot.

Bivša Avstrija nam je vsaj na zunaj v
različnih kulturnih in znanstvenih napra-
vah hotela biti skupna mati, akoravno smo
pod tem videzem dovolj hudo občutili nje-
no mačehovstvo. Po razsulu pa niti teh
za nas trhlj savb nimamo več in si mora-
mo zato samostojno ustvariti novih.

Kajti naši sodržavljeni drugega imena
ali sploh pogrešajo takih organizacij, ali
pa so umerjene in omejene le na prilike go-
tovnega ožjega okrožja, ne glede na to, da
so si naše razmere vsled večstoletnega lo-
čenega političnega pa tudi prosvetnega
življenja danes tako neenake, da ni mogo-
če kar z enim zamahom spraviti dveh iz-
razitih kulturnih svetov pod en klobuk.

Z lastnim vseučiliščem si bomo osno-
vali središče našega znanstvenega delova-
nja. Da pa bo moglo vseučilišče tudi pro-
spjevati, da ne bo le seme, vrženo na nero-
dovito skalo, zato mu je treba že preje
preskrbeti ugodnih tal, v katerih bodo
mogle uspevati njegove sočne koreninice.

V tem oziru nam je pa predvsem ne-
obhodno potrebna dobra, bogata knjižnica,
ki bo zadovoljila in zadostila vsaj najnu-
nejšim zahtevam znanstvenega delavca ka-
terekeoli stroke.

Če se ne motim, je bil v to svrhu že
dovoljen večji kredit; ne ve se pa, kdo in
v kakem razmerju se naj o njegovi vpora-
bi odloča, da ne bo knjižnica v gotovih
disciplinah prekomerno dobro, v ostalih pa
nerazmerno slabo zastopana. V vsakem
človeku, tudi v znanstveniku, tiči pač kos
nesvetege egoizma, da misli tudi v takih
slučajih predvsem le na svojo lastno stro-
ko, četudi bi morale biti druge vsled tega
prikrajšane.

Temeljito podlago tej knjižnici bi dale
obe največje javne knjižnice ljubljanske,
ena državna, druga deželna, namreč štu-
dijska in muzejska knjižnica. Razentega bi
ji morali v celoti priklopiti knjižnico Mati-
ce Slovenske in društva Pravniki. Ker bo
z univerzo združena seveda tudi bogoslov-
na fakulteta, zato bi se mogla novi knjiž-
nici tudi iz sedanje semeniške knjižnice
odkazati tista dela, ki služijo predvsem
samostojnemu znanstvenemu raziskovanju,
ki torej niso le učni pripomoček za tam-
kajšnje gojence.

Poleg te komasacije posameznih manj-
ših strokovnih knjižnic in zraven nakupa
vseh važnejših del inozemstva moramo iz-
poslovati, da dobi naša osrednja knjižni-
ca v Ljubljani vse dolžnostne izvode ne le
iz Slovenije, marveč iz cele Jugoslavije.

Obenem s knjižnico je treba osnovati
v Ljubljani tudi osrednji arhiv. V te prvot-
ne vire zgodovinskega spoznanja se bo mo-
ral razen zgodovinarja poglobiti vsakdo,
ki bo hotel obdelati en del državnega ali
pravnega, cerkvenega ali socialnega živ-
ljenja, ako ne bo hotel zajemati svoje uče-
nosti šele iz drugega vira dvomljive vred-
nosti.

Temelj tega našega centralnega arhi-
va bi tvoril sedanji kranjski deželni arhiv,
kateremu bi se priklopili še arhivi deželne
vlade, deželnega sodišča, finančne uprave
i. dr.

Kot depositum bi bili tu shranjeni na-
dalje vsi večji in važnejši občinski, farni,
samostanski, rodbinski in podobni arhivi,
ki bi bili na ta način varno shranjeni in
znanstvenikom lahko dostopni, lastniki pa
bi bili rešeni vseh nadaljnjih skrbi in stro-
škov vzdrževanja. Na ta način bi se dal v
osrednjem arhivu združiti tudi ljubljanski
meštni, škofijski in kapiteljski arhiv.

Važen del našega osrednjega arhiva
bodo tvorile dalje listine in arhivalije. k

nam bodo pripadle pri likvidaciji arhivov bivše monarhije. Tega gradiva nikakor ne kaže odstopati raznim manjšim pokrajinskim zavodom v Sloveniji, kjer se arhivalije za raziskovalce takorekoč porazgube in čisto tudi vsled nezadostnega oskrbovanja škodo trpe. Tu se mora pač lokalna samoljubnost umakniti pred višjimi cilji!

Glede nastanitve bi še pripomnil, da kaže iz notranje potrebe in zveze združiti osrednji arhiv in knjižnico v enem poslopju, seveda administrativno ločeno, kar so v Zagrebu na splošno zadovoljnost znanstvenih krogov izpeljali. Pri gradnji vseučiliških poslopij treba vsekakor na to misliti.

Kot sedež vseučilišča mora imeti Ljubljana tudi organizacijo vseh znanstvenih in kulturnih delavcev, svojo akademijo, ki naj daje pravec našemu znanstvenemu življenju in ki bo hkratu nekaj manometer vsega našega kulturnega prizadevanja. V tem oziru naj bi Leonova družba in Slovenska Matica v zvezi z ostalimi interesiranimi krogi započela iniciativno akcijo.

Zasebno društvo »Narodna galerija« je bilo morda pod starim režimom na mestu, ko je avstrijska vlada metala vsem našim kulturnim stremeljem polena pod noge. V sedanjih razmerah pa to ne drži več. Tako prosto in enostransko društveno podjetje tudi ne najde med širšimi sloji prave vere in avtoritativnega zaupanja in je zato edino umestno, da si vlada sama nadene važno nalogo osnutja moderne galerije, na katero bo pač likvidaciji zadevnih avstrijskih javnih zbirk marsikaj odpadlo.

Ko že govorim o umetnosti, naj opozorim dalje tudi še na potrebo, skrbeti za one po deželi sporadično raztresene stvarne priče umetniškega življenja naših prednikov, ki so brez vsakega varstva ter izročene prej ali slej uničujočim vplivom časa oziroma nevednosti ali pa dobičkaželjnosti posameznikov.

Za varstvo takih zapuščenih umetniških pa tudi naravnih spomenikov bo treba skrbeti s posebno komisijo, ki bo imela povsod po deželi razpredene svoje zaupnike in mandatarije, da ji o vseh podobnih vprašanjih in zadevah poročajo. »Društvo za cerkveno umetnost« bi moralo v tem oziru svoj delokrog izpopolniti in razširiti, enako tudi mariborski »Ljubitelji krščanske umetnosti«.

Od dunajske centralne komisije za varstvo spomenikov moramo brezpogojno zahtevati vse akte in vsa poročila, ki so se tekoma desetletij tamkaj nakopičila. V teh spisih tiči namreč ogromno duševnega dela in so neprecenljive vrednosti za spoznanje naših spomenikov ter nam nudijo deloma že obdelano gradivo za umetniško topografijo slovenskih dežel.

Podobno kot za umetnine, moramo skrbeti tudi za vse vrste arhivalij, kot pismenih prič našega preteklega življenja in delovanja. Za enkrat bi se to dalo izvršiti pod okriljem zgoraj nasvetovane umetniške komisije, kjer bi se za to stroko osnovala posebna sekcija.

Naštel sem nekaj znanstvenih in kulturnih organizacij, ki jih še pogrešamo, a jih nujno rabimo. Navesti bi se dalo še to in ono, a naj zaenkrat zadostuje le mala pobuda. Marsikaj, česar nam še manjka, bodo poklicali v življenje razni instituti na našem bodočem vseučilišču. Potrebe in zahteve časa naj nas pri vsem tem vodijo do novega vstajenja, ki ga morda včeraj še nismo pričakovali, toda slutiti vsi, da mora enkrat priti.

Viktor Steska:

Slike v ljubljanskih cerkvah.

Ali hranijo ljubljanske cerkve kaj umetnih slik? Gotovo! Slike so sicer iz raznih dob in šol, delo raznih slikarjev, zato bi bilo čudno, ko bi se med njimi ne nahajala kaka umetnina.

Oglejmo si cerkve kar po vrsti!

Stolnica je na mokri omet poslikal Julij Quaglio. Bil je dvakrat v Ljubljani. Od leta 1703 do 1706 je okrasil svetišče, prečni ladij in strop glavne ladje; od leta 1721 do 1723 pa stranske kapele. Njegova je tudi oljnata slika sv. Dizma v desni prečni ladiji iz leta 1704. Tudi Matej Langus (1792—1855) je za stolnico delal. L. 1844. je okrasil kupolo. Že Quaglio je leta 1706 poslikal zasilno leseno kupolo. To kupolo so pa podrli in sezidali sedanjo. Langus je kopiral prejšnje Quaglieve slike in po tem posnetku dovršil sedanje freske v kupoli in v štirih kapah pod kupolo. Poleg tega je Langus napravil za stolnico še več oljnatih slik: sv. Nikolaja za veliki oltar, sv. Treh kraljev, sv. Trojice, sv. Janeza Nepomučana, kopijo Rafaelove Madonne di Foligno in nekaj manjših sličic. Tri slike v stolnici so neznanih mojstrov: Odrašenik sveta, sv. Magdalena in sv. Barbara. Mala sličica sv. Frančiška Ksav. je Herrleinovo delo; krasni križev pot je po Führichu kopiral dunajski slikar Josip Plank, ki je naslikal tudi Marijo Pomagalj in sliki Srca Jezusovega in Marijinega na stranskih oltarjih.

V cerkvi sv. Jakoba je naslikal slika velikega oltarja dvorni slikar Iv. Auerbach leta 1720. Za adventni čas postavljajo na ta oltar Herrleinovo Immaculato. Oltarni okvir je slikal na mokri omet Ivan Wolf leta 1869.

Oljnathe slike stranskih oltarjev so slikali razni mojstri: sv. Ignacija (1714), Angela varija in sv. Ano (po Murillu) Nikolaj Bambino iz Benetk, Marijino vnebovzetje (po Gvidonu Reniju) Langus leta 1822. Sliki sv. Janeza Nepomučana in sv. Jožefa sta neznanih slikarjev. Freske na stropu je napravil Jurij Šubic (1886). Pomagal mu je Anton Jebračin. Križev pot in sv. Frančiška Ksaverija je naslikal Peter Pavel Künli. Neznano je, čigave so dvesto let stare slike v kapeli sv. Frančiška. Tri sličice: Srce Jezusovo in Marijino in Žalostna M. B. so delo Josipa Planka.

Frančiškansko cerkev je na mokri omet poslikal Matej Langus v letih 1845—1855. Po potresu leta 1895. sta slike prenovila, bodi na novo slikala z voščeno-oljnatimi barvami Kastner in Jos. Kleinert. Oltarne slike so napravili: Marijino Oznanjenje in Immaculato za advent Langus, sv. Frančiška Ser. Fr. Kunz, Jezusa na križu Jos. Kleinert, Srce Jezusovo Kastner, sv. Tri kralje Herrlein, sv. Valentina Valetin Mencinger, sv. Apolonijo, Lucijo in Agato Jos. Ferd. Frohmüller († 1760). Na pročelju je freska sv. Rešnjega Telesa, Wolfovo delo, sv. Frančiška in sv. Antona pa je naslikal P. Aleksander Roblek. Lorentansko kapelo je olepal Kastner.

Cerkv sv. Petra je okrašena s freskami. Gotovo je, da je freske v kupoli slikal Franc Jelovšek (flovšek). Je li pa isti poslikal tudi svetišče in ladijo, še ni dognano. Doslej so ladijo pripisovali Quagliu, čeprav ni nobenega zanesljivega dokaza za to mnenje. Po potresu leta 1895. je slikal Kastner v novem delu svetišča in v obeh novih kapelah. Oltarne slike so razen dveh vse Mencingerjeve: sv. Andrej, sv. Janez, Nepomučan, sv. križ, smrt sv. Jožefa, sv. Florijan, sv. Uršula, Marijino kronanje. Te slike nosijo letnice od leta 1735 do 1743. Slika betlehemski detomor se nahaja v deželni muzeji. Slika sv. Magdalene je neznanega mojstra; sv. Družino je naslikal Franc Jelovšek leta 1734. In je edina doslej znana oljnata slika tega freskanta. Križev pot je delo prof. Antona Koželja in slika sv. Ane gospe Vurnikove.

V Trnovem je slika velikega oltarja delo Valentina Mencingerja iz l. 1755. Isti je naslikal za to cerkev tudi Immaculato (1736), ki se nahaja v deželni muzeji, sv. Antona, ki veši na levici ob vhodu v cerkev, in sv. Janeza Nepomuka, ki se hrani v župnišču.

V uršulinski cerkvi so tri oltarne slike Mencingerjeve: sv. Avguštin, sv. Frančišek Pavlanski in sv. Uršula in štiri medaljoni: sv. Magdalena, sv. Agata, sv. Cecilija, sv. Jožef. Sliko velikega oltarja sv. Trojice je naslikala pod vodstvom Mateja Langusa uršulinka M. Josipina Strus (1805—1888).

V križanski cerkvi so bile prej vse tri slike iz leta 1715. Darovale so jih tri avstrijske cesarice, dve vdovi: cesarja Leopolda I., Josipa I. in soproga cesarja Karla VI. Sliko velikega oltarja je naslikal Rothmayr. Ta slika je leta 1857. pogorela. Novo sliko Marije Pomočnice je napravil Ivan Canon (1829.—1885.), prav Ivan pl. Straširipka. Ostnec Rothmayrjeve slike hrani Kar pl. Strahl v Stari Loki. Slika sv. Elizabete je naslikal Anton Schoonjans in sv. Jurija Martino Altomonte. Vsi trije imenovani slikarji iz leta 1715. so bili dvorni slikarji.

V cerkvi sv. Florijana sta sliki sv. Florijana in sv. Rozalije Herrleinovi, freska nad stranskim vhodom je Wolfova. Prenovil jo je z oljnatimi barvami Ludovik Grile.

Za cerkev sv. Krištofa je naslikal glavno sliko Anton Cebej (Zebey) l. 1764., sliki stranskih oltarjev pa Miroslav Tomec. Neznano je, kdo bi bil naslikal stari sliki ob stenih: Ecce homo in Žalostne Mat. Božje.

Na Rožniku so bile prej vse tri slike Mencingerjeve; sedaj sta e obe sliki stranskih oltarjev: sv. Magdalene in sv. Kozma in Damijana. Marijino obiskovanje v velikem oltarju je delo Jurija Šubica.

Cerkv sv. Štefana v Štepanji vasi je v svetišču poslikal na mokri zid Franc Jelovšek leta 1748. Sliko velikega oltarja: »Sv. Štefana kamenjajo« je napravil Jurij Šubic, Mencingerjevi sliki dveh odpravljenih stranskih oltarjev sv. Florijana in svete Katarine sta v deželni muzeji.

Slika Immaculate semeniške kapele je naslikal leta 1775. Püchelstein, slika sv. Križa v Alojziji v ščur in Marije Pomočnice v Marijanišču Josip Plank. V kapelici vojaške bolnice je slika Marijinega Oznanjenja. Ta slika je Kremser-Schmidtovo delo in je bila prej v kapelici P. Gabriela Gruberja v Virantovi hiši (Zvezdarska ulica), kjer se še sedaj nahajajo Kremser-Schmidtove freske.

Dr. J. D.

Pred reformo našega šolstva.

Da se mora vse naše šolstvo preosnovati (ozir. — kakor visoke šole — šele graditi), o tem nihče ne dvomi. Vprašanje je le, ali naj se reforma takoj prične, ali pa naj nekaj let še počakamo, da se razmere ustalé. Večina šolnikov je pač mnenja, da ne smemo čakati.

Podlaga vsemu šolstvu bodi osemrazredna narodna ali ljudska šola. (Poljaki bodo imeli sedemrazredno »splošno« šolo.) Po dovršenem četrtem razredu stopi učenec (učenka) v srednjo šolo. (Pri Poljaki — slučajno imamo njih reformni načrt v rokah — se prestopa šole po dovršenem šestem razredu splošne šole v srednjo šolo, ki je pa zato samo — petrazredna.) Ali bo pritisk v srednjo šolo zopet tako velik kot doslej? Ali je pametno, da se nadarjenejši otroci še naprej odtegnajo kmetkemu stanu v toliki meri? V tem dosedanjem vedno rastočem navalu v srednje šole je bilo gotovo marsikaj nezdravega. (Nemcem n. pr. se preobčila študiranih ljudi že bridko utepa; nimajo kam z njimi. Od gladi jim ginejo na Dunaju.) Spomnimo se zopet enkrat še vedno aktuelnega Prešernovega soneta:

O Vrba, srečna, draga vas domača...

z vso njegovo vsebino! Da, da, zdrav, izobražen kmetški in obrtni stan bodi naš vzor! Na vsak način bi morala biti nekje — morda pri ministrstvu za socialno skrbstvo — inteligenca, ki bi dotok v »učene« stanove regulirala in imela v razvidnosti, koliko približno potrebujemo raznih duševnih delavcev (polovice manj, pa boje plačanih! — je bila že v stari Avstriji zahteva).

Kakšne pa naj bodo naše nove srednje šole? Najprej se je čula zahteva, da bodi nižja srednja šola (—IV. razred) enotna: izpodrinila naj bi dosedanje nižjo gimnazijo, nižjo realko in meščansko šolo; vse to naj bi v sebi združila. In ustanovile naj bi se take šole po vseh večjih krajih, trgih in mestecih. Zaokrožene izobrazbe pa naj ne bi dajala ta enotna nižja srednja šola, ker bi le pripravljala za razne poklice in se v ta namen potem kot višja srednja šola cepila v razne oddelke: humanistični, realni, tehnični, pedagoški, trgovski, poljedelski, vinarski, gozdarski, obrtni, glasbeni itd. Vprašanje je, ali je ta enotna nižja srednja šola mogoča, ali z drugimi besedami: kateri predmeti naj bi se v njej poučevali, da bi bilo za vse prav? Glede nekaterih predmetov seveda ne bi bilo težko: slovenščina, zemljepis, zgodovina, risanje, petje, telovadba... Toda že ob latinščini se enotna nižja srednja šola razbije: za več ko polovico gori naštetih višjih oddelkov bi bila latinščina praktično nepotrebna in odveč, za nekatere od njih pa je nje pouk že v nižji srednji šoli nujno potreben. Za sedaj torej ni viden noben drug izhod, kakor da takozvane meščanske šole še dalje obstajajo in nove nastajajo — kot priprava za tiste višje oddelke, ki latinščine ne potrebujejo. — Kaj pa gimnazija, realna gimnazija in realka, ali se ti trije zavodi ne bi mogli v svoji nižji stopnji združiti v enotno obliko? Najprej treba pripomniti, da so tudi pristihi realci za to, da realke izgube čudni privilegij sedem razredov in dobe še osmi razred; dalje je dosežen sporazum, da se tudi na realkah vpelje v najvišjem razredu filozofska propedeutika (logika in filologija), ki je doslej niso imele. Pa tudi za uvedbo latinščine v nižjih štirih razredih realke bi bili prijatelji realističnega šolstva, ako bi vlada z naredbo realcu, ki je dovršil osmi razred z maturo, omogočila prestop v vse fakultete vseučilišča, brez posebnega izpita iz latinščine, ki se je dozda; od realcev zahteval. Potemtakem bodo imeli ti trije tipi (gimnazija, realna gimnazija in realka) vsaj za enkrat, kakor kaže, to-le lice: I. in II. razred bosta popolnoma enaka (z latinščino in raznimi drugimi predmeti), bo torej njih enotnost uresničena; s tretjim razredom se bo humanistična gimnazija ločila, ki bo k latinščini privzela še grščino; realna gimnazija in realka bosta pa s tretjim razredom pričeli s francoščino in ostali še dve leti enaki; od 5. razreda dalje bi šele diferencirali. Glavni tip bi bila vsekakor realna gimnazija in zato tudi najbolj razširjena; po ena humanistična gimnazija naj bi ostala morda samo v dveh mestih: v Ljubljani in v Mariboru. Čas in potreba bosta pokazala, kateri tip bo najbolj obiskovan. (V Srbiji n. pr. ni niti ene humanistične gimnazije, ker jih starši ne zahtevajo. In vendar so sodeje Grkom! In srbska kultura je bila stoletja v tesnem stiku z grščino. Ali ni ta pojav skoro neumljiv? Ali bo ista usoda zadela našo humanistično gimnazijo? Odločil bo narod.) — Kaj pa učiteljske? Učiteljsko po pravici zahteva, da bodi učiteljskemu ravno tako odprta pot na vseučilišče, kakor absolventom onih treh tipov srednje šole. Zato pa naj se v prvi letnik učiteljske sprejme le učenec, ki je

dovršil 4. razred humanistične ali realne gimnazije (oziroma realke) ali meščanske šole, v pripravljalni razred pa po dovršenem osmem razredu ljudske šole ali tretjem razredu gimnazije (realke). Prim. F. Fabinc, Slov. učitelj, 1919, št. 3, str. 58.

Če sem zgoraj rekel, da bosta prvi in drugi razred gimnazije in realke popolnoma enaka, bo to najbrž le na pol res; odločiti se bo najbrž treba še za drugi živi jezik. Nemščina? Italijanščina? Francoščina? Slovenski germanisti zastopajo stališče, da bodi nemščina že od prvega razreda obvezna (s tremi tedenskimi urami); pripomniti pa moramo tudi, da je nekaj šolnikov zoper vsakršen pouk nemščine; slovenski romanisti pa predlagajo, da se uvede francoščina na vseh slovenskih srednjih šolah že od prvega razreda dalje (nemščina ali italijanščina naj bi se učila od tretjega ali četrtega razreda dalje, in sicer ena relativno-obvezno.) Romanisti navajajo te-le razloge za svojo zahtevo: 1. Francoski jezik je valed visoke civilizacije francoskega naroda, njegove umetnosti in razvitega znanstva med prvimi jeziki, če ne prvi na svetu; 2. iz politike se moramo nasloniti na Francoze, ne pa na Nemce in Italijane; 3. isto velja iz gospodarskih ozirov; 4. iz praktičnih ozirov, ker je francoščina svetovni jezik olikancev; 5. zavedno občinstvo je za francoščino. — Oba jezika v prvem razredu začeti, bo nemogoče; odločiti bodo pač morali, kakor glede grščine in še marsičesa — starši.

Temeljito reformo zahtevajo pa tudi drugi strokovnjaki: v slovenščini, zgodovini (proč z zgodovinskimi lažmi, proč z navlako o vojnah, več pouka o razvoju ustav, gospodarstva, znanosti, umetnosti).

Šolstvo je bilo že v stari Avstriji torišče najhujših bojev; v Jugoslaviji ne pojde sicer več za narodnost v šoli, pač pa za reforme, ki jih bo moralo časopisje temeljito in stalno obravnavati, da se bodo mogli starši končno odločiti.

Grafenauer in dr. Kramar kot jetnika v Möllersdorfu.

»MÖLLERSDORF IN NJEGOVI GOSTJE«. SLEPARJE PRI UPRAVI KAZNILNICE IN MINISTROV OBISK.

Möllersdorf je bil lovski grad Marije Terezije. Leži med Dunajem in Badnom. Od Dunaja se dosepe tja prej nego v eni uri z električno železnico. Möllersdorf je pretvorjen že dalje časa v jetnišnico in je služil v tej vojski kot kaznilnica za vojaške in »politične zločince«. Kot »politični zločinec« je prišel tja tudi poslanec Grafenauer in je prebil notri 10 mesecev (od 12. septembra 1916 do 6. julija 1917). Gospod poslanec je bil tako prijeten, da je podal prijatelju našega lista o svojem tamšnjem bivanju nekaj zanimivih podatkov, ki jih z njegovim dovoljenjem tu objavljamo.

V času, ko je bival Grafenauer v Möllersdorfu, je bilo tam kakih 400 jetnikov, med njimi kakih 20 do 30 »političnih zločincev« — naj se oprsti, da rabimo ta izraz; saj vemo, da je v tistih časih rabila nasilnost, čim ostudnejša je bila, s tem večjo vnelo krinko pravice in skrbi za javnost; tudi kristjani v rimski dobi so umirali večinoma kot »politični zločinci«. Bili so med njimi skoro brez izjeme sami Slovani in nekaj Italijanov. Nemec je bil notri en sam, pa je še ta dobil kmalu »jetniški dopust« in je odšel. Dobil si notri Srba, Poljaka, Ukrajince; prav posebno dobro je bil zastopan češki narod. »Politični zločinci« so imeli »prvi razred« in so stanovali v prostorih, ki so nekaj služili za konjske hleve. Vojaški zločinci razen častnikov so bili v drugem razredu. A tudi vojaški zločinci so spadali skoro vsi po resnem vzroku svojega zapora med »politične zločince«. Bili so med njimi mnogi slovenski častniki, ki so na fronti zakrivali kako nerednost samo radi tega, da so prišli s fronte in se jim ni bilo treba udeleževati vojne, ki je niso marali in v kateri so bile njihove simpatije na strani naših nasprotnikov. Tak častnik je poneveril kako sveto denarja, ki so jo potem vedno pri njem dobili, tako da država ni bila nič oškodovana, a dotičnik je vendar prišel v Möllersdorf in je raje tukaj umrl nego na bojišču za tujo stvar. Grafenauerju je bil znen en sam slučaj, da je bil častnik zaprt radi resnične defraudacije. Bil je to neki žid. Med jetniki v Möllersdorfu se je nahajal tudi znani Hofrichter, ki se je proti Grafenauerju hudo pritoževal, da tako slabo, kakor sedaj ni bilo v Möllersdorfu nikdar.

Rekli smo, da so prišli v Möllersdorf ljudje umirati. V 10 mesecih svojega bivanja v Möllersdorfu je doživel Grafenauer približno 170 slučajev smrti teh jetnikov. Umrl so dobesedno od stradanja. Dostikrat so umrli en dan po 4. Grafenauer je enkrat slučajno videl v mrtvašnici truplo jetnika, ki je umrl od lakote. Pogled nanj je bil nepopisen. Po Grafenauerjevem najtrdnješem prepričanju ni preživel niti en jetnik kcelega leta v jetnišnici, ako ni do-

bival pomoči od zunaj. Grafenauer je v teku necelih štirih mesecev izgubil na teži 25 kg in se je ohranil pri življenju v prvi vrsti radi tega, ker je bil precej obširnega života in je torej razpolagal z znatno množino rezervnih snovi. Oslabljen je tako, da je moral počivati, če je šel le 50 metrov daleč na izprehod ali po svojem opravku; bil je namreč v jetnišnici za — čebelarja. Da ga pa ni pobrala smrt tudi potem ne, ko so bile rezerve, prinesene s Koroškega, izčrpane, je bila njegova osebna zasluga, ker je namreč navil uro vojaškim sleparjem, visokim glavam, ki so se bogatili na račun življenja jetnikov.

Med te morilce so spadali namreč v prvi vrsti polkovnik, ki je bil komendant jetnišnice, dalje »oberstabsprofos« in kantiner. Jetniki so dobivali za ves teden 1480 gramov kruha in dvakrat na teden košček mesa; ostalo je bilo samo repa in zelje v čisto neznačajni množini. Potom nekoga češkega kurirja je utihotapil Grafenauer pismo na vojnega ministra Krobotina, v katerem mu je naslikal položaj žrtev brezvestne uprave v kaznilnici. Bil je ž njim znan še iz dunajskega parlamenta in ga je prosil, naj pride enkrat ob 1/2 na 11 v spremstvu kakkega častnika, ki je po činu višji nego polkovnik, tako da se mu ni treba prej prijaviti. Gre naj takoj v kuhinjo in bo videl, kakšno kosilo imajo dan na dan.

In res! 16. februarja 1917 je prišel točno ob 1/2 na 11 minister Krobotin z avtomobilom nenapovedan in je šel takoj v kuhinjo. Ogledal je tisto vodo in repo ali kar je že bilo, ki je imela tvoriti edino kosilo jetnikom, in je vprašal, če je to vse, kar dobijo jetniki. Odgovorilo se mu je, da dobe poleg tega še meso. Minister je vprašal, kje je meso — tega pa ni bilo nikjer... Nato je vprašal minister, kje je Grafenauer. Peljali so ga v njegovo sobo, kjer je prežebal skupaj z 12 drugimi »političnimi zločinci«. Grafenauer mu je razložil vse natanko. Posledici ministrovega obiska ste bili v glavnem dve: hrana se je izboljšala in vsi imenovani trije funkcionarji so bili še isto leto odstavljani na podlagi sodne preiskave.

A tudi zbolšana hrana ni mogla več rešiti življenja mnogim jetnikom. Bili so po večini že tako izčrpani, da so umirali v velikem številu tudi, ko se jim je položaj nekoliko izboljšal. Mnogi so imeli že kali neozdravljive bolezni v sebi. Pač pa je minister takrat dovolil »političnim zločincem«, da smejo dobivati hrano od doma. Sedaj je dobival Grafenauer redno zavoje s Koroškega in je prehranjeval s tem ne samo sebe, ampak je rešil gotove smrti tudi več sojetnikov v svoji sobi.

Kako hudo je vplivala poprejšnja zanemarjenost na zdravje jetnikov, je razvidno iz tega, da je Grafenauer, ki mu odslej navadno ni ničesar manjkalo, postal tako slaboten, da ni mogel sedaj hoditi dalje nego kakih 50 m, ne da bi bil počival. Popolnoma izčrpani organizem ni mogel več priti do moči. Pri onih, ki niso dobivali živila od doma, se je ponavljala tale proces. Nekoga dne so ga položili v preprosto krsto, na vsako stran kostenjaka so se postavili po 4 vojaki z nasajenim bajonetom in nabiti puškami in odnesli so ga na pokopališče. Pred odhodom so mu zapeli pevci — med njimi tudi Grafenauer — žalostinke; na pokopališče ga niso smeli spremiti.

Ker smo že pri pevcih, omenimo še nekaj. V kaznilnici je bila tudi cerkev. Med političnimi jetniki je bilo tudi mnogo izvežbanih pevcev, ki so tvorili lep pevski zbor. Bili so pa tako izčrpani, da jim je moral kurat (čeh) dati pred mašo nekaj okrepčila, da so mogli peti. Po maši se je pela cesarska himna. Tu so pa napravili jetniki enkrat zanimiv štrajk: vsak jetnik jo je zapel v svojem materinem jeziku in cela babilonska mešanica je odmevala s katedra. Tudi so kurata pripravili do tega, da je v molitvah za zmago izpustil pri besedah »in diesem heiligen Kriege« besedo »heiligen«, ker so mu dokazovali jetniki, da se bo cel svet smejal, če bomo skušali Boga nalagati.

Da je Grafenauer nedolžen, o tem je bil prepričan vsakdo tudi v kaznilnici, kdor je imel akt njegove obsodbe v rokah.

Novo življenje je prišlo v kaznilnico zlasti za Čeha, pa tudi za Grafenauerja pravzaprav že dva dni pred ministrovim prihodom: dne 14. februarja 1917 je prišel v Möllersdorf tudi — dr. Kramář v družbi dr. Rašina, sedanjega finančnega ministra čehoslovaške republike.

DR. KRAMAŘ KOT JETNIK IN — KOT VRTNAR.

Nova gosta sta seveda prišla v »prvi razred« in sta imela skupno sobo tik sobe Grafenauerjeve. Grafenauer je občeval z njima labko vsak dan, dasi je bilo dr. Kramářu izrecno prepovedano občeovati z Grafenauerjem, in seveda tudi obratno. Dne 15. februarja sta se sešla znanca iz parlamenta na vrtu kaznilnice. Dr. Kramář je bil zelo izpremenjen: poprej krepki mož je bil čisto shušal in popolnoma osivel: popolnoma bel je postal. Manj zdelan je bil dr. Rašin. Seveda, oba sta imela hude čase za seboj. Dr. Kramář je bil v dveh

procesih obsojen na smrt; enkrat zaradi veleizdaje in še enkrat zaradi vohunstva v prid sovražniku. Pomiloščena sta bila oba v 18letno ječo in sta bila z drugimi političnimi jetniki vred prepričana, da bosta sedela do konca vojske.

Kot jetnik je užival dr. Kramář nekatere posebne jetniške pravice in se ga je po Grafenauerjevem zatrdilu vse oboje v jetnišnici balo. To seveda ni bila samo posledica vehementnega nastopa dr. Kramářevega, ampak dr. Kramář so smatrali v kaznilnici ves čas za vodjo češkega naroda in za osebo, s katero je treba postopati zelo obzirno iz ozirov na Čeha; ako se dr. Kramářu kaj zgodi, so se — tako je sklepal Grafenauer — bali, da pride na Češkem do revolucije. Polkovnik sam se je zelo rad razgovarjal z njim.

Tudi sicer je užival dr. Kramář velike svoboščine. Po predpisih je bilo dovoljeno jetnike obiskovati samo enkrat na mesec za pol ure. Dr. Kramář pa je dobival obiske skoraj vsak dan. Redno vsak drugi dan ga je obiskala soproga (rojena Rusinja) in prinesla najfinejših živil v obilni meri, tako da se je pokrepčal velik del »prvega razreda«. Nič manj pogosti niso bili obiski čeških poslancev in drugih prijateljev. Čitati časopise je bilo prepovedano, a po Grafenauerjevem zatrdilu so imeli v »prvem razredu« več časopisov nego polkovnik sam, pravtako tudi nič slabšo menažo in več denarja, čeprav je bilo jetnikom pod kaznijo prepovedano imeti pri sebi denar in so se vršile tudi natančne preiskave. Imeli so celo svojega kurirja, ki je hodil na Dunaj in prenašal pisma in druge stvari. Najimnitnejši obisk, ki ga je dobil dr. Kramář v zaporu, je bil obisk vojnega ministra Krobotina dva dni po dr. Kramářevem prihodu. Krobotin se je takrat celo uro razgovarjal z dr. Kramářem, in morebiti je bilo ravnanje z dr. Kramářem tudi s to »avdijenco« v zvezi.

Kmalu po svojem prihodu si je poiskal dr. Kramář tudi delo, ki ga je opravljal v splošno zaupanje. Vzel je namreč v najem del kaznilniškega vrta, kakih 400 m². Če rabimo izraz »vrt«, si ne smemo misliti kakih fino gojenih gredic. Ne, nekaj je bilo sicer res obdelanega sveta, a dr. Kramář je naredil vrt tudi iz ledine. Baš nekoliko poprej so v Möllersdorfu nekaj prezidavali in na »vrtu« je ležalo vse polno kamenja in druge navlake. Dr. Kramář je z lastnim delom napravil iz tega zanemarljivega sveta tako krasen vrt, da se v manjših mestih kaj takega sploh nikjer ne vidi. In kar je najbolj čudno: on je delal vse z lastnimi rokami. Ko je bil zjutraj končan izprehod jetnikov po vrtu, je prišel približno ob 9. uri dr. Kramář z lopato in drugim orodjem ter delal neverjetno pridno, hitro in spretno celo dopoldne. Po kosilu je prišel okoli pol 3. ure zopet na vrt in je delal večino popoldneva. Dobil je z Dunaja in iz svojih vrtov na Češkem najzlahnejših vrst semen in korenin za cvetlice in zelenjavo. Poslanec Grafenauer ima še sedaj zanimiv žalostno-vesel spomin na Möllersdorf; na njegovem vrtu na Koroškem rastejo cvetlice, zrastle iz semena onih rož, ki jih je vsadil in vsejal lastnoročno dr. Kramář v Möllersdorfu. Dr. Kramář je pokazal tako izvežbanost v vrtarstvu, da bi se po Grafenauerjevem prepričanju s tem z lahkoto preživil, če bi ne imel niti vinarja denarja in bi ne znal ničesa drugega, razen vrtarske obrti.

Prav tako je bil vrlo poraben za vrtarske posle dr. Rašin. Ta je po večini bil zalival z vodo, ki so mu jo donášali drugi češki jetniki. Dr. Kramář jih je namreč kar kratkoma zahteval, da jih rabi pri delu, in so mu jih dali na razpolago. Hrano jim je dajal sam.

POLITIČNI RAZGOVORI O ČEŠKIH IN JUGOSLOVANSKIH RAZMERAH. DR. KRAMAŘ O DR. KREKU.

Grafenauerja humor tudi v Möllersdorfu ni popolnoma zapustil. Nekoč sta imela z dr. Kramářem pogovor nastopne vsebine, ki jo podajamo tukaj v obliki prosto sestavljenega dialoga, v katerega smo vpletli po možnosti nekatere izraze debesedno tako, kakor se spominja Grafenauer, da jih je rabil dr. Kramář.

Grafenauer: Če bo Avstrija to vojsko preživela, bo vladal v njej seveda slovaški kurz; kajti k večjemu v tej obliki jo bodo pustili živeti še nadalje. Takrat boste Vi ministrski predsednik na Dunaju. Upam, da me v tej lastnosti napravite za kakkega dvornega svetnika ali mi sploh daste kako imenitno službo.

Dr. Kramář: Ministrski predsednik v Avstriji bi jaz niti ne hotel postati. V službu, da bi Avstrija obstala — kar se pa ne bo zgodilo — bi želel postati avstrijski poslanik v Petrogradu. Vas bi ne napravil za dvornega svetnika v nobenem slučaju; za to ste Vi veliko prepremetni. Vi bi bili za kakkega ministerjalnega svetnika ali sekcijskega načelnika. Sicer pa Avstrija itak ne bo preživela te vojske. Avstrija bo razpadla. Mi Čehi smo to vedeli prvi dan, ko se je vojska začela. Škoda, da ste Jugoslovani to izvedeli šele sedaj. Čehi postanemo samostojni, Vi Jugoslovani tudi. Vas bo vodil k svobodi — sedaj mi pa ne pade ime

v glavo; zapor mi je tudi spomin skvaril — kako se že imenuje v Vašem klubu oni fajmošter, ki je duševni vodja Vašega kluba?

Grafenauer: Fajmošter: Fajmošter je Hladnik; morebiti mislite o dr. Korošcu, da je fajmošter?

Dr. Kramář: Dr. Korošec, to je oni debeli; on je velika politična potencia, a jaz menim onega tretjega, kako za vraga se piše?

Grafenauer: Potem je Vaš takozvani fajmošter pač dr. Krek.

Dr. Kramář: Da, dr. Krek, dr. Krek! Ein grundgescheiter Mann! (Dr. Kramář je govoril deloma češko, deloma nemško, da sta se laže razumela.) Ta je šele odprl nam Čehom oči — meni tudi. Ta nam je razjasnil naš položaj v Avstriji. On ima vse zmožnosti, da vodi v svobodo tudi Jugoslovane. Mož je svetovno izobražen in skoz in skoz demokrat. (Durch und durch Demokrat.)

Dr. Kramář je Kreka silno hvalil in se izkazal kot velik njegov častilec.

Dr. Kramář je prej nego v dveh letih zamenjal urejevanje kaznilniškega vrta v Möllersdorfu z urejevanjem čehoslovaške države kot prvi ministrski predsednik svoje osvobodene domovine. Kolo usode se čudovito vrtil. Naš Grafenauer je še vedno izgnan s svojega doma, ločen od svoje rodbine. Ali mu bo kdaj dovoljeno, vrniti se na svoj dom v Ziljski dolini?

Gospod ministrski predsednik dr. Kramář, ne pozabite na svojega tovariša iz Möllersdorfa!

I. Dolencec:

Stenografska služba v Narodnem predstavništvu.

Stenografsko službo v belgajskem parlamentu oskrbuje poleg šefa 19 stenografov, od katerih je 14 Srbov, 3 Hrvatje in 2 Slovence. Srbske in hrvaške govore stenografirajo seveda srbski in hrvaški stenografi brez razlike, dočim stenografirata Slovence samo slovenske govore. Srbski in hrvaški stenografi stenografirajo v 7 skupinah po dva ali po trije tako, da mora prenesti vsak stenograf govor, govorjen v dobi 5 minut. Če stenografirata n. pr. dva skupaj, stenografirata oba 10 minut. Nato si razdelita delo. Eden dikтира stroješki ali posebnemu pisarju, oz. »pisarici«, kot jih imenujejo, prvo polovico govora, druga drugo polovico. Vsak ima pri tem dva stenograma na razpolago: svojega in tovariševega, ki ga lahko rabi v slučaju, da kje ni dobro razumel ali ni mogel dobiti govornika. Zelo brzi govorniki pri južnem naturelu mnogih poslancev niso baš redki. Ako stenografirajo trije skupaj, stenografirajo 15 minut; pri prenosu ima vsak posameznik tri stenograme na razpolago: svojega in stenograma obeh tovarišev. Vsak srbski ali hrvaški stenograf pride torej na vrsto vsakih 85 (17 krat 5 minut za 10 ali 15 minut, od katerih pa prenese samo govor petih minut. Za prenos ima torej 70—75 minut na razpolago.

V dunajskem parlamentu je bilo ob razsulu Avstrije poleg šefa še 20 stenografov, med njimi 2 Čeha in 1 Slovenec. Nemcev je bilo 18; ker šef in njegov namestnik nista stenografirala, jih je prišlo v poštev 16. Delili so se v stenografe — 12 po številu — in revizorje (štiri). Stenografi so stenografirali po 5 minut in nato diktirali takoj prenos tipkarici, revizorji pa po pol ure. Vsak stenograf je lahko rabil pri prenosu poleg svojega stenograma še revizorjev stenogram. Ko je bilo delo stenografov gotovo, je pregledal in popravil prenos še revizor. Vsak stenograf je prišel na uro navadno enkrat na vrsto za 5 minut, revizor pa vsaki dve uri po 30 minut. Doba za prenos je znašala 45 do 55 minut. Seveda je dobil vsak poslanec vsaj par ur po govoru že svoj govor natipkan.

Sistem stenografiranja, ki je tu opisan, je najprejladnejši za stenografe in poslance. Stenografe podpira pri prenosu spomin, ki mu omogoči brati preveč drzne kratice ali dopolniti izpuščene besede. Da bi namreč stenograf mogel slediti dobesedno vsaki brzini, s katero more kdo govoriti ali pisati, je bajka. Rekord, ki se je dosegel pred vojno v nemški stenografiji znaša menda 420 zlogov (kakih 230 besed) v minuti, a to je bil en sam, ki jih je pisal; v poštev pride tudi to, da ima nemška parlamentarna stenografija za seboj dolgo zgodovino in je bila možnost, kako krajsati pogosto se nahajajoče besede in besedne zveze, za vsak posamezen slučaj že javno obdelana bogve kolikokrat. Ročna spretnost, s katero se piše brez krajsanja, odprve pri večini izvežbanih stenografov pri brzini nekako 150 besed v minuti, pri enem malo prej, pri drugem tudi pozneje. Govornika, ki govori preko te brzine — in teh je veliko, je treba pisati s krajsanjem po smislu, to se pravi, izpišejo se glavne stvari, izpuščajo pa členki, vezniki, pomožni glagoli itd. Zato je dober spomin nepogrešljiv zaveznik vsakega stenografa. A

tudi za poslanca je najbolje, če dobi svoj govor kmalu v vpogled. Ako se prenese stenogram šele čez več tednov, ne ve niti poslanec več natanko, kaj je govoril; še manj pa drugi, n. pr. predsednik skupščine, ki bi moral kontrolirati, ali so zapisniki točni.

Med srbskimi in zlasti hrvaškimi stenografi jih je nekaj, ki imajo bogato prakso, ker so skoro iste osebe stenografirale v Zagrebu, Zadru, Kopru, Sremskih Karlovcih (na cerkvenem zboru) in v Sarajevu ter v Belgradu na drugi strani.

Če se skliče pokrajinski zbor v Ljubljani, se bo brezdvomno pojavila potreba, da se vrši stenografsko delo podobno kot v vseh parlamentarnih zastopih, da je namreč vsaj dva dni po seji stenografski zapisnik že natisnjen, vsaj pa v rokopisu popolnoma gotov. Pri tem pa je jasno, da ne bo zadostila dvojica ali četvorica stenografov, ker moramo za prenos stenograma vedno računati 7—8 krat toliko časa, kot se stenografira. (V Belgradu znaša ta čas 14—15 krat toliko, na Dunaju 11 krat toliko.)

Zelo primerno je urejen stenografski urad v Zagrebu. 13 stenografov, ki so sicer v drugih službah (po večini so juristi, menda trije profesorji), je pogodbeno obvezanih, da vrše ob času, ko zboruje sabor, stenografsko delo. V svoji službi dobe seveda za dobo zasedanja dopust. Način, kako stenografirajo, je zelo primeren. Še ne stenografira, ampak ostalih 12 v šestih »smenah« po 10 minut. Torej dva stenografa stenografirata po 10 minut. Nato si razdelita svoje delo; ker navadno tudi isti govornik govori ob pričetku govora počasneje nego pozneje, vzame bolj izvežban stenograf težjo polovico. Pri vsaki »smeni« nosi namreč odgovornost za točnost prenosa bolj izvežbani stenograf, takozvani »Turnusführer« (»vodja smene«), ki mora pregledati tudi prenos tovariša. Zelo izvežban stenograf, ki svoj stenogram s popolno sigurnostjo bere in seveda stenografira perfektno, je s svojim prenosom gotov — tako sem čul od tovariša — v četrte ure, ako ima tipkarica tudi veliko izvežbanost, da se ji lahko hitro dikтира. Nato ima še dovolj časa, pregledati prenos tovariša. Seveda so pa taki stenografi zelo redki.

Sedaj pridem k glavni stvari, radi katere sem napisal te vrstice in dolgočasil bralca s podrobnostmi iz stroke, ki ga vendar osebno prav malo tangira. Želim namreč z ozirom na možnost, da se skliče pokrajinski zbor v Ljubljani, sprožiti nekatere konkretne misli. Te bi bile nastopne:

1. Iz omenjenega je razvidno, da se bo rabilo v Sloveniji več stenografov, ki jih — kolikor morem presoditi — ni dobiti v zadostnem številu. Zato naj se osebe, ki imajo do tega veselje, skušajo izvežbati za stenografe s toliko spretnostjo, da bodo lahko sledili govorom. V prvi vrsti pridejo v poštev gimnazijci višjih razredov, visokošolci in uradniki. Na Dunaju in v Zagrebu se zahteva od stenografov akademična izobrazba; da pa je človek dober stenograf tudi brez akademične izobrazbe, dokazuje — Gabelsberger, oče nemške in slovaške stenografije. Seveda si je moral pridobiti dotičnik po lastni pridnosti splošno izobrazbo in mora obvladati popolnoma slovenski jezik; stenograf mora namreč pisati govor v obliki, da je zrela za natis. Stenograf ne bode rabil samo pokrati. Stenograf ne bode rabil samo pokrajinski zbor, ampak tudi pri raznih zborovanjih bodo imeli večkrat posla.¹

2. Če dobimo pokrajinski zbor, si skušajmo ustvariti tudi stenografski urad na podoben način, kakor je to povsod drugodi. Da bi dva stenografa vršila službo kar celi dan, pa naj traja seja po 4 ure ali celo 13 in pol ur, kar se je enkrat v Ljubljani zgodilo, je naravnost nečloveška zahteva, ki je ne bo stavil nikdo, kdor je enkrat poskusil, kak duševen in telesen napor je, slediti recimo eno uro naglemu govorniku. Saj stenograf, ki ni naravnost virtuos v svojem poslu, utegne komaj dihati. Morebiti še hujša muka pa je, če mora stenograf z največjo naglico napisani stenogram »dešifrirati« šele čez več dni ali celo več tednov.

3. Po možnosti naj se ustanovi v Ljubljani kurz za nadaljnjo izobrazbo stenografov, ki reflektirajo na to, da dosežejo spretnost, potrebno za stenografiranje prostih govorov.

Če dostavim še to, da je stenografsko delo v obče dobro plačano, mislim, da sem povedal v glavnem vse, kar se mi je zdelo potrebno povedati, da dobimo zadostno število dobrih stenografov.

¹ Pot, ki vodi do izvežbanosti v stenografiji, sem skušal na kratko opisati v Mentorju lanskega leta.

Kranjska deželna podružnica

n.-a. dež. življenske in rentne, nezgodne in jamstvene zavarovalnice
v Ljubljani, Marije Terezije cesta 12, II. n.,

sprejema zavarovanje na doživetje in smrt, združeno tudi z
vojnim rizikom, otroških do', rentna in ljudska, nezgodna
in jamstvena zavarovanja.

— Javen zavod. — Absolutna varnost. — Nizke premije. —

Prospekti zastoj in poštine prosto. — Sposobni zastopniki se spre-
jemajo pod najugodnejšimi pogoji.

Mizarstvo na električni obrat.

Da zamorem zadovoljiti v polni meri svoje cenj. odjemalce,
preuredil sem svojo mizarstvo obrt s stroji na električni obrat.
Z ozirom na to prosim svoje dosedanje odjemalce, da mi ohrani-
jo še nadalje svojo naklonjenost.

Dovoljujem si opozoriti vse korporacije in zavode na svoje
mizarstvo, ter zagotavljam točno in solidno postrežbo.

Andrej Kregar, strojno mizarstvo
St. Vid-Vižmarje pri Ljubljani.

„KINTA“ karbidne svetilke

najnovejša sestava, fino emajlirane, enostavne, ter popolnoma nenevarne
razpošilja po poštne povzetju za ceno 32 K, poština posebej.

Glavno zastopstvo **KINTA svetilk**, Ljubljana, Dunajska c. 12.
Telegrami: KINTA Ljubljana.

Alojzij in Valentin Accetto

mesna stavbenika in sodno zaprisežena cenilca
LJUBLJANA, Trnovski pristan šte. 14.

prevzemata in **stavbena dela** kakor tudi vsakovrstna
izvršujeta vsa **projektiranja** in na-
pravo **natrtov** za visoke stavbe, cerkve, javne šole, nadalje **ce-
nitve, tehnična mnenja** itd. Ob enem imata tudi oblastveno dovo-
ljeno zasebno **posredovalnico** za nakup in prodajo posestev,
kakor hiš, zemljišč, gozdov i. t. d.

Ljudska posojilnica

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta šte. 6
obrestuje hranilne vloge po čistih

2%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in
je imela koncem marca 1919 nad 40 milijonov kron vlog in nad
1 milijon enostotisoč kron rezervnih zakladov.

Posojila se dovoljujejo po 4 do 5%.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Hotel TRIGLAV

2516

na Bledu

zopet otvorjen.

Za topla in mrzla jedila ter iz-
borno pijačo je poskrbljeno.

!SVETLA!

Generalna reprezentanca za **baterije, žarnice,
elektrotehniko**, (izdelek svetovne slovanske
tvornice) za kraljestvo SHS

Janko Pogačar, Zagreb,
začasno Ljubljana, Ilirska ulica številka 29 I.

Kupujem **smrekov les** jelkov, hrastov
okrogel ali rezan. Cene za les naložen
v vagon naj se naznani na V. Seagnotti,
parna žaga za državni kolodvorom,
Ljubljana.

Vsakovrstne slamnike

prilporeča gospodom trgovcem in slav-
nemu občinstvu, kakor tudi tudi slami-
nate čevlje (solne), predpražnike,
slamnatu podplate za v čevlje

Franjo Cerar tovarna slamni-
kov, Stob, p. Domžale.

Tovarna je 7 minut od kolodvora.

Gobe

suhe in lepe

kupuje po najvišjih dnevnih cenah
tvrdka: **Franc Gole** t. c. Kranj.

Pohišstvo

od priprostega do najfinjšega izdelka
priporoča po solidni ceni **FRAN SKA-
ČAR**, Ljubljana, Rimska cesta 16. Stav-
beno in pohištveno strojno mizarstvo.

**Gov na divje
peteline**

Gozdno oskrbnitvo na B. edu odda
v režijskem lovišču odstrelitevome-
jonega števila divjih petelinov.
Prenecevališče v gozdarskih in lovskih ko-
cali, kakor tudi lovsko osoblje je na raz-
polago. Ponudbe, od 50 K naprej za
vsakega petelina, sprejema omenjeno
oskrbnitvo do 5. maja t. l.

Ljubljana, Doornik trg 1.

Isče se izkušeni

upravitelj

slovenskega in nemškega jezika vešč,
za posvetbo na spodnjem štajerskem.
Nastop s 15. junijem ali še prej. Po-
nudbe s priloženimi prepisi izprijeloval
se naj vpošljejo na naslov: ravnanj
AROL ERNST, Delniška družba pi-
vovarne „UNION“ v Ljubljani, kjer se
naj blagovoli osebno predstaviti. 2502

Loj

in vse odpadne masčobe kupuje po
najvišjih dnevnih cenah tvornica mila
in sode **Ignac FOC4**, Kranj.

Hiša v Trstu

trgovska ali priv. ev. tudi stavbišče se kupi

Obvezne pismene ponudbe
na

anoneno ekspedicijo **Al. Matelič**
Ljubljana, Kongresni trg 3.

izurjena **kuharica**

in pripravna **šobarica**

se iščeta za takoj pri fini srbski rodbini.
Mesto izborno — plača kot tudi hrana
zelo dobra. Priporočene ponudbe na G.
Dimović, Novi Sad, Kossuth lajš 33.

Kupi se

konj ali kobilica

ako mogoče črno-rujave barve.
139 cm visoka.

FRANC DOLENC, KRANJ.

Strojepiska

vešča slovenske in
nemške korespon-
denca ev. knjigo-
vodstva se sprejma
za našo tovarno

na Glincah. Pismene ponudbe z na-
vedbo plače na
VOJNOVIČ & CO., Ljubljana
Dunajska cesta 22.

Lepa polt lic in rok prinese mnogo prednosti tako
v zdravstvenem kakor v društvenem oziru.
Fellerjeva popolnoma neškodljiva preizkušena „Elza“
pomaga za obnavljanje in negovanje kože, odstrani
nečistoost kože, ožeda prišče, brani proti solnčarici,
solničnim pegam, bori, razkavosti, velosti kože. —
Lonček močnejše vrste 6 kron. Omot in poština se
se računa po- **Nameslo škodljivega mila** vzemi-
seboj najceneje. **Za vsakdanje negovanje telesa** so
lice Fellerjevo lilijino mlečno milo „Elza“, katero je dan-
es še zelo drago ali ima še iste dobrote in neškodljivo-
sti kakor pred vojno. Boljše in finejše za negovanje
kaže v današnjem času si niti misliti ne moremo.

Bujne lase — Tanohina pomada za rast las. Okrepi kožo
na glavi, preprečuje plešavost in prezgodajo osivelost.
Lonček močnejše vrste 6 kron. Omot in poština se
računa pose- **Za vsakdanje negovanje telesa** so
bej najceneje. **Fellerjeve „Elza“** toaletne pastilje za umivanje telesa,
otroške kopeli, kakor za ustno vodo itd. Cena kar-
tonu 1 K 30 v. — **S seboj vzeti** in povsod v žepu
no-iti se more bol ublažujoč, hladil, osvežujoč Fel-
lerjev „Elza“ mentolni migrenski črtik. V leseni
cevk 1 K 50 v. Izvrsten proti glavobolu in migreni,
rabi se tudi proti vbrbljavi in ranitvi. **Voda za oči**
(collyrium) 2 K 50 v. **Kapljice** proti **zobobolu** 2 K 50 v.

Pravi zagorski prani
sok proti kašlju stekle-
nica 3 K. **Francovo žganje**
v stekl. 4 K 80 v in 12 K 80 v.

Za želodec, prava šved-
ska tinktura, vel. stekl. 7 K 50 v, ba zam (melen)
mala stekl. 1 K 80 v. **Kurja ožesa** odstrani brez
bolečin Fellerjeva turist. tinktura „Elza“ (tekočina)
skupaj s kartonom 3 K in tvorna. obliki po 3 K in
1 K 50 v. **Proti potenju telesa in nog** je Fel-
lerjev „Elza“ prašek z vsipom 1 K 50 v. **Krmlini**
prašek za živino davno poznani se zopet dobi.
Karton 2 K. Omot in poština se računa posebej in najceneje. Kdor naroči
več, mnogo prihrani. Naročiti je treba pri lekarnarju **EVGENU V. FELLER**,
Štubica, Elza trg št. 1-4 (Hrv. Zagorje).

„Croatia“ gozdna industr. v Zagrebu

je otvorila svojo podružnico

v Ljubljani, Mar. Ter. c. 2.

Kupuje

gozdove, vsake vrste rezanega in okroglega lesa,
drva, oglje, strojni les, čreslo i. t. d.
po najvišjih dnevnih cenah.

Pšenico, oves, koruzo in ječmen

prodaja samo na cele vagone od postaje Sisak za takoj

veletrgovina z žitom in deželnimi pridelki

FRANC WEISS, SISAK.

Ustanovljeno leta 1881. — Ustanovljeno leta 1881.

Prodaja raznovrstnega pohištva

pod roko v skladišču „**BALKAN**“, od danes naprej
vsak dan.

Velika izbora slamnikov
po najnižjih cenah.

Oddajam na debelo in na drobno

rum **slivovko** **namizno olje**
po najnižjih cenah. **IVAN PERDAN** v Ljubljani.

Mlatilnice, vrtla (gepeljni), slamorenice,
čistilniki, trijerji, stiskalnice za sadje in
grozdje, decimalne tehtnice in drugi po-
jedelski stroji najslavnejših tovarn so vedno
o veliki izbiri v zalogi, drugi stroji se pa
lahko naročajo pri **FRANC HITT**, zaloga polje-
delskih strojev, Ljubljana, Martinova cesta 2.